

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

PRIROČNIK

**PRIROČNIK O UPORABI
PARTICIPATORNIH METOD PRI
UČENJU ČLOVEKOVIH PRAVIC**

IZOBRAŽEVALNO GRADIVO
IZOBRAŽEVANJE ZA
ČLOVEKOVO DOSTOJANSTVO

Amnesty International je svetovno gibanje več kot 3 milijonov ljudi, ki so podporniki, člani in aktivisti v več kot 150 držav in ozemljih po svetu in se s sodelovanjem v kampanjah in drugih akcijah zavzemajo za odpravo grobih kršitev človekovih pravic.

Naša vizija je, da bi vsak človek užival vse pravice, ki so zapisane v Splošni deklaraciji človekovih pravic in drugih mednarodnopravnih dokumentih človekovih pravic.

Smo neodvisni od katerekoli vlade, politične ideologije, ekonomskih interesov ali vere in se financiramo večinoma s prispevki naših članov in javnimi donacijami.

Prvič objavljeno leta 2011.
Amnesty International Ltd
Peter Benenson House
1 Easton Street
London WC1X 0DW
United Kingdom

© Amnesty International 2011

Indeks: ACT 35/020/2011, v Slovene
Prvotni jezik: angleščina.
Tisk Amnesty International,
Mednarodni sekretariat, Velika Britanija

Vse pravice pridržane. Ta publikacija je avtorsko delo, a se jo lahko brezplačno ponatisne na kakršenkoli način za namene zagovornišтва, kampanj ali izobraževanja, ne pa za prodajo. Lastniki avtorskih pravic prosijo, da jih o vsaki taki uporabi obvestite zaradi ocenjevanja učinkov. Za kopiranje v katerihkoli drugih situacijah ali za uporabo v drugih publikacijah ali za prevod ali prilagoditev je potreben predhodni pisni pristavek izdajatelja; možno je, da bo potrebno plačilo. Za dovoljenje ali kakršnekoli druge informacije se obrnite (v angleščini) na copyright@amnesty.org

Fotografija na naslovnici: Mladi se udeležujejo festivala Naredite nekaj hrupa proti diskriminaciji, Festival Lowlands, Nizozemska, 2008.
© Amnesty International/Joyce Vlaming

amnesty.org

Zahvale

Amnesty International se zahvaljuje vsem, ki so posvetili svoj čas in znanje nastanku zbirke *Spoštuj moje pravice, spoštuj moje dostojanstvo: pripomočki za izobraževanje za človekovo dostojanstvo*, ki vsebuje tudi pričujoči priročnik za izvajanje aktivnosti. Še posebej se zahvaljujemo Patricku Welshu, ki je zasnoval ta priročnik in izvedel participatorni proces, skozi katerega so nastali pripomočki.

V delovni skupini izvajalcev aktivnosti učenja človekovih pravic iz nacionalnih pisarn Amnesty International, učiteljev in mladinskih aktivistov, ki so zasnovali in pilotirali pripomočke, so bili: Anna Kuczak, Martyna Markiewicz in Mateus Król (Poljska), Simona Kemperle, Kristina Božič in Tina Plahutnik (Slovenija), Francesca Cesarotti, Emanuele Russo in Flavia Citton (Italija), Moses Opiyo (Kenija), Jabu Tugwana (Južna Afrika), Moisa Saidu (Sierra Leone), Moussa Ouedraogo (Burkina Faso) in Michel Banz (Danska).

Izvajalci aktivnosti o človekovih pravicah, ki so sodelovali na delavnica ter prispevali h konceptualizaciji in razvoju pripomočkov, so bili: Vongai Vimbaï Chikwanda (Zimbabve), Touria Bouabid (Maroko), Jeselle Papa (Filipini), Gladys Atiah (Gana), Rameshwar Nepal (Nepal) in Vibeke Eikås (Norveška).

Člani oddelka za učenje človekovih pravic na mednarodnem sekretariatu Amnesty International, ki so koordinirali, zbrali in dokončno uredili pripomočke, so Melody Ross, Sneh Aurora in Louisa Anderson, na oddelku kampanje *Zahtevamo dostojanstvo!* pa sta prispevala informacije o tej kampanji Amnesty International Joe Hall in Sarah Pyke.

Ta priročnik za učenje človekovih pravic je nastal v okviru projekta Izobraževanje za človekovo dostojanstvo, ki je sofinanciran s strani Evropske komisije. Odgovornost za vsebino priročnika nosi izključno Amnesty International in je v nobenem pogledu ni mogoče razumeti kot odraz stališč Evropske unije.

KAZALO

1. UVOD	1
NAMEN PRIROČNIKA	2
KDO LAHKO UPORABLJA PRIROČNIK	3
VSEBINA PRIROČNIKA	3
2. UČENJE ČLOVEKOVIH PRAVIC	5
2.1 KAJ JE UČENJE ČLOVEKOVIH PRAVIC?	6
3. METODOLOGIJA	9
3.1 KAJ SO IZOBRAŽEVALNE METODOLOGIJE?	10
3.2 METODOLOGIJE IN UČNA OKOLJA	10
3.3 PARTICIPATORNE METODOLOGIJE	12
3.4 METODOLOGIJE, METODE IN TEHNIKE	13
3.5 AKTIVNA PARTICIPACIJA	14
3.6 PARTICIPACIJA IN MOČ	15
Nekaj dejstev o moči	16
Upravljanje odnosov moči in skupinske dinamike	16
4. IZVAJANJE AKTIVNOSTI IN IZVAJALCI	19
4.1 KAJ POMENI IZVAJANJE AKTIVNOSTI	20
4.2 VLOGA IZVAJALCA AKTIVNOSTI	20
4.3 LASTNOSTI DOBREGA IZVAJALCA AKTIVNOSTI	22

4.4 IZVAJANJE AKTIVNOSTI PARTICIPATORNIH METODOLOGIJ	24
Načrtovanje in priprava	24
Ustvarjanje varnega in spoštljivega prostora	25
Uporaba spoznavnih iger in aktivnosti za poživitev	26
Skupinsko delo	26
Organizacija dela v manjših skupinah	27
Usmerjanje skupne debate	28
Uporaba avdiovizualnih in drugih pripomočkov	29
Ohranjanje pozitivnega vzdušja v učnem okolju	29
Obnavljanje občutljivih ali tabu tem in reagiranje na 'težke' situacije	30
Ravnanje z občutki in s čustvi	31
Spreminjanje in prilagajanje aktivnosti	31
5. SPREMENIMO, KAKO ŽIVIMO: MOČ UKREPANJA	33
5.1 UKREPANJE	34
5.2 POVEZOVANJE S KAMPANJAMI IN AKCIJAMI AMNESTY INTERNATIONAL	37
6. EVALVIRANJE AKTIVNOSTI UČENJA ČLOVEKOVIH PRAVIC	39
6.1 ZAKAJ EVALVIRAMO?	40
6.2 PARTICIPATORNA EVALVACIJA	41
6.3 METODE IN TEHNIKE PARTICIPATORNE EVALVACIJE	42
Evalvacija in merjenje sprememb v znanju, odnosih in v obnašanju	43
Tehnike za hitro evalvacijo izobraževalnih aktivnosti z udeleženci	43

7.USPOSABLJANJE IZVAJALCEV AKTIVNOSTI: DELAVNICE O PARTICIPATORNIH METODOLOGIJAH IN SPRETNOSTIH ZA IZVAJANJE AKTIVNOSTI	45
7.1 KAKO UPORABITI DELAVNICE ZA USPOSABLJANJE IZVAJALCEV AKTIVNOSTI	46
7.2 IZOBRAŽEVALNE DELAVNICE ZA USPOSABLJANJE IZVAJALCEV AKTIVNOSTI	48
Prva delavnica: participatorne metodologije in učenje človekovih pravic	48
Druga delavnica: aktivna participacija	52
Tretja delavnica: participacija in moč	56
Četrta delavnica: vloga in lastnosti dobrega izvajalca aktivnosti	60
Peta delavnica: skupinska dinamika	64
Šesta delavnica: kako vzpostaviti in ohraniti pozitivno učno okolje?	68
Sedma delavnica: kako ravnati v nepričakovanih in težkih situacijah?	71
 PRILOGA 1:	
TEHNIKE ZA HITRO EVALVACIJO IZOBRAŽEVALNIH AKTIVNOSTI Z UDELEŽENCI	76
 PRILOGA 2:	
DODATNA LITERATURA	80
 ENDNOTES	83

Aktivisti praznujejo začetek kampanje Amnesty International za zmanjšanje smrtnosti mater v Sierr Leone, september 2009.

ENA UVOD

“Sami moramo biti sprememba, ki si jo želimo v svetu”

Mahatma Gandhi (1869–1948),
indijski filozof in politik

NAMEN PRIROČNIKA

Priročnik pred vami je vir za vse, ki želite v svoje delo vključiti poučevanje o človekovih pravicah s participatornimi metodami in pri delu z mladimi izboljšati svoje spretnosti, ki temeljijo na sodelovanju in vključevanju.

Priročnik je del projekta Amnesty International **Izobraževanje za človekovo dostojanstvo** in je namenjen souporabi z vsebinskimi priročniki projekta o revščini in človekovih pravicah. Razvit pa je bil s fleksibilnostjo, ki omogoča, da se ga lahko uporabi tudi samostojno kot splošni pripomoček v raznolikih okoljih.

Priročnik vsem, ki učite človekove pravice, ne ponuja le znanja in spretnosti za uspešno uporabo participatornih metod, ampak je zastavljen tako, da tudi motivira in nudi navdih. To bo pripomoglo k večjemu razumevanju in zavedanju udeležencev, kar jih bo opolnomočilo, da bodo ukrepali za globlje razumevanje in promocijo človekovih pravic na vseh ravneh družbe.

Moška oblika v besedilu se enakopravno nanaša na ženski in moški spol.

V AI Slovenije uporabljamo za human rights education izraz učenje človekovih pravic, s katerim ponazarjamo kompleksnost aktivnosti, ki predstavljajo izobraževanje o človekovih pravicah, za/skozi človekove pravice ter z namenom opolnomočenja posameznika, da bi resnično živel svoje človekove pravice in spoštoval pravice drugih.

Aktivnost z otroki med učenjem človekovih pravic za podporo zagovornikov človekovih pravic, Amnesty International Mehika, april 1998.

KDO LAHKO UPORABLJA PRIROČNIK

Priročnik lahko uporabite vsi, ki se ukvarjate s poučevanjem o človekovih pravicah in želite vključiti participatorne metode v svoje delo.

Priročnik je posebej namenjen tistim, ki poučujete druge: učiteljem, mladinskim delavcem, vzgojiteljem in aktivistom kot tudi vsem, ki izobražujete sovrstnike, tako v formalnih kot neformalnih okoljih, in ste predani učenju človekovih pravic, ki si prizadeva vključiti, navdahniti in opolnomočiti udeležence, predvsem mlade, da nekaj ukrenejo.

Priročnik je zastavljen dovolj fleksibilno, da ga tisti, ki učite človekove pravice lahko uporabite v različnih okoljih na vseh koncih sveta. Na jugu ali severu, v šolskem ali lokalnem okolju, z različnimi starostnimi skupinami ali s posamezniki in skupinami, ki so še posebej izpostavljene diskriminaciji in kršitvam človekovih pravic.

VSEBINA PRIROČNIKA

Priročnik vsebuje preproste teoretične vidike o učenju človekovih pravic in participatornih metodah ter o drugih, na to vezanih pojmi, kot so participacija, izvajanje aktivnosti, ukrepanje in evalvacija. Vključuje tudi sedem primerov delavnic, za pomoč pri usposabljanju za uporabo participatornih metod.

Ker se zavedamo, da so participatorne metode v večini okolij še vedno precejšnja novost (hkrati pa v nekaterih tradicionalna, dolgotrajna praksa), vsebuje priročnik tudi praktične nasvete in predloge za izvajalce o tem, kako doseči učinkovitost in rezultate participatornega pristopa v največji možni meri.

Ti nasveti so večinoma usmerjeni k tehnikam, ki zagotovijo vključenost udeležencev tako na čustveni kot razumski ravni, s čimer se doseže tako individualno kot skupinsko opolnomočenje, ki vodi h konkretnim dejanjem za doseganje, uveljavljanje in zaščito človekovih pravic.

© Paula Allen

Yvonne Wamalwa, izvajalka učenja človekovih pravic in direktorica organizacije Touch Africa, ki dela z vdovami, s sirotami in z ranljivimi otroki, govori na srečanju v barakarskem naselju Soweto v Nairobiju, Kenija, 2005.

Dijaki srednje šole v Orientalu v Demokratični Republiki Kongo sodelujejo v programu ponovne vključitve v družbo za nekdanje otroke vojake, 2008.

DVE UČENJE ČLOVEKOVIH PRAVIC

2.1 KAJ JE UČENJE ČLOVEKOVIH PRAVIC?

Učenje človekovih pravic je “namerno, participatorno delovanje, ki želi doseči opolnomočenje posameznikov, skupin in skupnosti skozi pridobivanje znanj, spretnosti in vedenj, usklajenih z mednarodno priznanimi načeli človekovih pravic.”

Postopki in dejavnosti v okviru učenja človekovih pravic, ki jih zagovarja Amnesty International, sledijo petim temeljnim ciljem:

nasloviti temeljne razloge za kršitve človekovih pravic,
preprečiti zlorabe človekovih pravic,
boriti se proti diskriminaciji,
širiti enakopravnost,
povečati sodelovanje ljudi v demokratičnih procesih odločanja.

Amnesty International vidi učenje človekovih pravic kot pomembno orodje za dvig zavedanja o človekovih pravicah in opolnomočenje ljudi, da ne le bolje razumejo svoje pravice, ampak tudi aktivno sodelujejo pri sprejemanju odločitev, ki jih zadevajo, vključno s sodelovanjem v konkretnih individualnih in skupinskih akcijah za širitev, zaščito in uresničitev človekovih pravic.

Učenje človekovih pravic pomeni izobraziti ljudi o pravnih virih in načelih človekovih pravic, o vrednotah, na katerih temeljijo, in kako se jih lahko uresniči in zaščiti v vsakodnevnem življenju.

Učenje človekovih pravic poteka tudi **skozi** spoštovanje človekovih pravic; med izobraževanjem in usposabljanjem se mora spoštovati tako pravice izvajalcev aktivnosti kot učencev.

Učenje človekovih pravic poudarja tudi učenje **za** človekove pravice, kar pomeni, da udeleženci pridobijo znanje, da uživajo in udeležajo svoje pravice in spoštujejo ter zagotavljajo pravice drugih.

Povzeto po Deklaraciji ZN o izobraževanju in usposabljanju za človekove pravice, 2.2 člen

V Deklaraciji Združenih narodov o izobraževanju in usposabljanju za človekove pravice (United Nations Declaration on Human Rights Education and Training) je zapisano, da ima vsak človek “pravico vedeti, iskati in dobiti informacije o vseh človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah in bi mu moral biti omogočen dostop do izobraževanja o človekovih pravicah in usposabljanja” (1. člen). Učenje človekovih pravic in usposabljanje vključuje “vse dejavnosti izobraževanja, usposabljanja, informiranja, ozaveščanja in učenja, ki želijo krepiti univerzalno spoštovanje in upoštevanje vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin, s čimer prispevajo k preprečevanju kršitev in zlorab človekovih pravic, saj ljudem dajo znanje, spretnosti in razumevanje in razvijajo njihove vedenje in obnašanje, ter jih s tem opolnomočijo, da prispevajo h gradnji in širjenju univerzalne kulture človekovih pravic.” (2.1 člen)²

Aktivnosti in potek učenja človekovih pravic tako temeljijo na:

- n pretresanju stališč, vrednot in obnašanja ter njihovem spreminjanju,
- n ustvarjanju sposobnosti za kritično mišljenje in analizo,
- n večanju zavedanja in ozaveščenosti,
- n negovanju trajne predanosti in zavezanosti človekovim pravicam,
- n aktivnem delovanju za širitev, zaščito in uresničevanje človekovih pravic.

Aktivnosti in potek učenja človekovih pravic, ki opolnomočijo in spreminjajo, bi morali biti načrtovani in izpeljani tako, da prispevajo k splošnim ciljem, kot jih definira Deklaracija Združenih narodov o izobraževanju in usposabljanju za človekove pravice³.

a) Povečevanje zavedanja, razumevanja in sprejemanja mednarodnih standardov človekovih pravic in načel kot tudi pravnih jamstev na mednarodni, regionalni in nacionalni ravni za varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

b) Razvijanje univerzalne kulture človekovih pravic, v kateri se bo vsak posameznik zavedal svojih pravic in odgovornosti v odnosu do pravic drugih in v kateri se bo vzpodbujalo razvoj posameznika kot odgovornega člana svobodne, nenasilne, pluralistične in vključujoče družbe.

c) Uresničevanje učinkovitega uživanja vseh človekovih pravic in krepitev strpnosti, nediskriminacije in enakopravnosti.

d) Zagotavljanje enakih priložnosti za vse preko dostopa do kakovostnega usposabljanja in učenja človekovih pravic brez kakršnegakoli razlikovanja.

e) Prispevanje k preprečevanju kršitev in zlorab človekovih pravic ter k nasprotovanju in odpravi vseh oblik diskriminacije, rasizma, stereotipiziranja, hujskanja k sovraštvu in vseh škodljivih vedenj in predsodkov, na katerih ti temeljijo.

NAČELA UČENJA ČLOVEKOVIH PRAVIC

Če naj učenje človekovih pravic vključi in opolnomoči udeležence za skupno ukrepanje, je treba upoštevati spodaj napisana splošna načela.

- n Zagotoviti se ustvarjalno učno okolje, v katerem se goji svobodo izražanja, aktivno sodelovanje in kritično analizo.
- n Udeleženci se vključujejo v konstruktivni pogovor, ki temelji na njihovih lastnih izkušnjah in družbeni, ekonomski, kulturni in politični resničnosti, v kateri živijo (in ne na abstraktnih idejah), ter v razpravo in diskusijo o načinih in sredstvih za uresničevanje človekovih pravic.
- n Krepi se zavedanje o soodvisnosti, nedeljivosti in univerzalnosti človekovih pravic - tako političnih, državljanskih, ekonomskih, socialnih in kulturnih kot pravice do razvoja.
- n Vzgaja se spoštovanje do razlik med ljudmi v vsej njihovi raznolikosti in nasprotovanje vsem oblikam diskriminacije (na osnovi etnične pripadnosti / rase, spola, spolne usmeritve, jezika, vere, političnega prepričanja, družbenega razreda, telesnih ali duševnih sposobnosti).
- n Opolnomoči se posameznike in skupnosti, da prepoznajo svoje potrebe z vidika človekovih pravic in razvijejo strategije, skozi katere bodo te potrebe izpolnjene.
- n Analizira se kronične in nove probleme človekovih pravic (vključno z revščino, nasilnimi spori, diskriminacijo) in išče se rešitve, ki ustrezajo standardom človekovih pravic.
- n Vzpodbuja se znanje o lokalnih, nacionalnih, regionalnih in mednarodnih instrumentih in postopkih za varovanje človekovih pravic ter o veščinah, potrebnih za njihovo uporabo.

Povzeto po Deklaraciji ZN o izobraževanju in usposabljanju za človekove pravice, 2.2 člen⁴

Usposabljanje za učitelje o učenju človekovih pravic v Murmansku,
Rusija, 2006.

TRI METODOLOGIJA

3.1 KAJ SO IZOBRAŽEVALNE METODOLOGIJE?

Izobraževalna metodologija je zbirka ali sistem načel, metod, aktivnosti in postopkov za izvajanje izobraževalnih aktivnosti ali procesov. Gre za način, kako izobraževanje poteka. Vsaka izobraževalna metodologija je odvisna od tega, kako konceptualno razumemo izobraževanje, in od pedagoških orodij (metod in tehnik), ki se jih uporabi pri izvedbi izobraževanja.

Šolarji v Moldovi sodelujejo pri uri, pri kateri uporabljajo materiale Amnesty International iz Akcijskega programa za učenje o pravicah, Moldavija, 2010.

© Amnesty International Norveška

3.2 METODOLOGIJE IN UČNA OKOLJA

Ljudje se neprestano učimo in pridobivamo nove informacije, znanja in spretnosti skozi izobraževalne procese, ki se lahko odvijajo v formalnih, neuradnih ali neformalnih okoljih.

Kot organizirana, namerna dejavnost, ki želi opolnomočiti ljudi, se lahko učenje človekovih pravic vzpodbuja v vseh izobraževalnih okoljih, če le obstajajo načrtovani, strukturirani procesi, katerih namen je prenesti znanje, razviti spretnosti, spremeniti stališča, vrednote in obnašanje, opolnomočiti in vzpodbuditi ukrepanje. A za to je treba razviti primerne metodologije in metode, ki so vselej določene glede na pravila, vrednote in strukture, ki prevladujejo v določenem izobraževalnem okolju.

Šolski model – tradicionalna metodologija učenja

V formalnih izobraževalnih okoljih je učenje človekovih pravic skozi zgodovino prevzelo izobraževalne metodologije, ki vidijo cilj izobraževanja v tem, da ljudi opremijo z novim znanjem. V okviru tega šolskega modela so učitelji poučevalci s posebnim znanjem z določenih področij in specializiranimi veščinami, kako učiti; njihova vloga je prenesti znanje na tiste, ki se učijo.

Tradicionalno formalno izobraževanje je brazilski filozof in pedagog Paulo Freire opisal kot 'bančni' model, ki razume možgane učencev kot prazne posode, ki jih je treba 'napolniti' z znanjem, ki ga lahko učitelji tja naložijo.⁵

Posledično je bilo učenje človekovih pravic v mnogih šolskih okoljih vključeno v akademski kurikulum s tem, da se je dodalo določeno temo ali vsebino, in se osredotočilo predvsem na poučevanje o človekovih pravicah, s poudarkom na državljanstvu, zgodovinskih in pravnih vidikih človekovih pravic skupaj z medosebnimi odnosi. Pogostokrat se je učiteljem (in še bolj učencem) težko odmakniti od ideje, da so učitelji strokovnjaki z vsem znanjem, in posledično tudi od hierarhičnih odnosov, ki jih šolski sistem vzpostavi. Ta tradicionalni pristop lahko označimo za metodologijo, osredotočeno na učitelja. Ta metodologija se lahko še vedno uporablja znotraj formalnega šolskega okolja - odvisno od tematike in učnih ciljev.

Šolske izobraževalne metodologije niso omejene le na formalna okolja. V neformalnih okoljih, kot so mladinske skupine, kolektivi in pri izobraževanju odraslih, se prav tako uporabljajo kot okvir in vodilo za učenje človekovih pravic, preprosto zato, ker so te izobraževalne metodologije tiste, ki jih učitelji najbolj poznajo.

Po drugi strani je v participatorne izobraževalne metodologije vključenega več izmenjavanja med učitelji in učenci, saj želijo razviti analitične spretnosti in kritično razmišljanje. V okviru tega pristopa se proces preusmeri od poudarjanja poučevanja na poudarjanje učenja, namen in fokus pa bolj kot strog učni program določajo potrebe in zanimanja učencev. Celostna zasnova participatornih metodologij tudi zagotovi, da je izobraževanje spoštljivo tako do učiteljev kot učencev – uči se **skozi** človekove pravice. Ko učenje človekovih pravic prevzame to vrsto metodologije, se začne izobraževanje **za** človekove pravice in stečejo procesi opolnomočenja za ukrepanje.

Okolje in okoliščine so ključni; pomembno je, da so izvajalci aktivnosti dovzetni za kulturne, družbene in politične vrednote in pravila ter se zavedajo, da bodo prav ti bistveno zaznamovali fokus, vsebino in metode, ki se jih lahko uporabi.

IZOBRAŽEVALNA OKOLJA

Formalno izobraževanje se nanaša na strukturirane izobraževalne institucije, kar vključuje osnovne in srednje šole ter univerze pa tudi poklicna in tehnična usposabljanja za profesionalne skupine.

Neuradno izobraževanje se nanaša na izobraževanje odraslih in oblike izobraževanj, ki dopolnjujejo formalno izobrazbo, ampak niso popolnoma integrirana v uradne, institucionalne kurikulumne; primeri vključujejo učenje v skupnosti in dodatne, zunaj-kurikularne aktivnosti.

Neformalno izobraževanje se nanaša na aktivnosti, ki so organizirane zunaj izobraževalnega sistema, in vključuje delavnice pa tudi vseživljenjske izobraževalne vplive in izkušnje, ki jih doživljamo v svoji okolici (vključujoč družino, prijatelje, verske institucije, medije, delo, prstočasne dejavnosti ...)

Razred romskih otrok v osnovni šoli v Prešovu, Slovaška, april 2010.

© Amnesty International

3.3 PARTICIPATORNE METODOLOGIJE

Participatorne metodologije so okvir za zasnovano in izvedbo izobraževanja, ki vzpodbuja skupno refleksijo, kritično analizo, poglobljeno spraševanje in skupinsko reševanje problemov. To omogoči, da udeleženci poglobijo svoje znanje in bolje razumejo določene situacije, vezane na človekove pravice, s katerimi so sami soočeni, in oblikujejo ter ponudijo predloge in načine za doseg sprememb.

Učenje, ki ga omogočijo participatorne metodologije, je pogosto poimenovano "izkustveno učenje", saj je zakoreninjeno globoko v življenjskih izkušnjah, resničnostih, upih in željah udeležencev.

Participatorne metodologije obravnavajo udeležence kot aktivne subjekte, cenjene, ker so ustvarjalna in inteligentna bitja, s še neizkoriščenimi potenciali, da postanejo nosilci sprememb. Udeležence želijo vključiti, motivirati, navdahniti in opolnomočiti, da se odločijo za samostojno in skupno delovanje – kot neposreden rezultat procesov kritičnega premisleka in analiz, v katerih udeleženci sodelujejo.

Končni cilj participatornih metodologij je družbena sprememba. Pri tem je treba upoštevati številna, med seboj povezana načela.

▫ Krepitev ozaveščenosti in opolnomočenosti: aktivnosti in proces usposabljanja so pogosto ključni trenutki spoznanja, razumevanja in priložnost za poglobitev učenja ter okrepitev zavzetosti in predanosti človekovim pravicam in družbeni pravičnosti.

▫ Doseganje sprememb v stališčih, vrednotah, obnašanju in medčloveških odnosih: učenje se udejanja v praksi, ko se udeleženci zavestno potrudijo, da bi bili nosilci družbenih sprememb in pravičnosti. Spremembe se začnejo pri nas samih.

▫ Utrditev organizacije in ukrepanja v skupnosti: participatorne metodologije ne zanima le, kaj se dogaja med usposabljanjem ali delavnico, ampak tudi skupna dejanja, ki segajo prek izobraževanja in lahko spremenijo krivice, ki se ljudem dejansko dogajajo v življenju.

▫ Cilj je ukrepati, da bi se vplivalo na odločevalce na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni. Udeleženci se naučijo uporabljati učinkovito in organizirano zagovornišvo, da bi vplivali na zakonodajo, javne politike in načrte, jih spreminjali in ustvarjali na novo ter tako zagotovili trajne spremembe.

Participatorne metodologije na novo opredeljujejo vlogo učiteljev in kako si ti predstavljajo sami sebe kot tudi vlogo in sodelovanje tistih, ki se učijo. V Južni Ameriki, na primer, participatorne metodologije (ali ljudska izobrazba) postavljajo učitelja v vlogo izvajalca aktivnosti, katerega glavna naloga je biti povezovalac procesov refleksije in analize, ki vodijo k spremembi.

Ljudska izobrazba se ponavadi povezuje z določenim načinom 'izvajanja' izobraževanja, kjer učenci, namesto da pasivno poslušajo predavanja in govore (Freirov koncept 'bančne' izobrazbe), sodelujejo v nizu aktivnosti, ki naredijo preko skupinskih razprav, debat in analiz njihovih lastnih realnosti učenje 'dialoško'.⁶

© Amnesty International

Otroci rišejo načrt skupnosti med delavnico Amnesty International v Port-au-Princeu, Haiti, marec 2008.

3.4 METODOLOGIJE, METODE IN TEHNIKE

Naše delo izvajalcev izobraževalnih aktivnosti je definirano z metodologijami, metodami in s_tehnikami. V nadaljevanju predstavljamo razlike med temi koncepti in dejavnostmi.

Participatorna **metodologija** je konceptualni okvir, ki usmerja in vodi izvajanje procesov učenja človekovih pravic, ki želi opolnomočiti in spremeniti. Predstavlja temelj izobraževalnih procesov za spremembo.

Participatorne **metode**, ki se jih uporablja v procesih učenja človekovih pravic, se nanašajo na uporabljene metode ali procese. Primeri teh so:

- n usposabljanja,
- n seminarji,
- n delavnice,
- n govori / predavanja.

Participatorne **tehnike** so po drugi strani orodja, ki se jih uporabi, da se udejanji metodologijo, in so logično vključene v metodo. Med usposabljanji se lahko denimo uporabi številne različne tehnike. Nekaj primerov:

- n zbiranje idej ali asociacij / nevihta možganov,
- n "brenčeče skupine": problemsko usmerjene skupine,
- n delo v skupinah,
- n skupne razprave,
- n debate in interaktivne diskusije,
- n interaktivne in sodelovalne igre,
- n igra vlog,
- n teater,
- n študije primerov,
- n dokumentarci / filmi.

Participatorne tehnike so pomembna pedagoška orodja, ki jih učitelji in izvajalci dejavnosti lahko uporabijo kot vzpodbudo udeležencem. A ne pozabite, da so participatorne tehnike samo orodja, ki omogočijo večanje ozaveščenosti in opolnomočenje in ki ne morejo biti cilj same po sebi. Pomembno je, da se jih uporabi za doseg točno določenih izobraževalnih ciljev.

NAČELA PARTICIPATORNIH METODOLOGIJ V UČENJU ČLOVEKOVIH PRAVIC

- n Učenje izhaja iz izkušenj in znanja udeležencev, ne pa iz uveljavljenih teorij ali sklopov znanja.
- n Pristop k poučevanju je osredotočen na učence in želi utrditi samozavest ter samozaupanje učencev, oblikovati pozitivno in realistično samozavedanje.
- n Zatem ko udeleženci izmenjajo in kritično analizirajo svoje izkušnje, sledi iskanje skupnih točk in vzorcev.
- n Nato se doda nove informacije iz različnih virov (zunanji strokovnjaki, specializirana besedila, dokumentarci / filmi ...), da se vzpodbudi še globljo analizo ter skupno oblikovanje novih idej in interpretacij že obstoječega znanja.
- n Udeleženci uporabijo, kar so se naučili. Vadijo nove spretnosti, oblikujejo strategije in načrte za dejavnosti, ki naj spremenijo tiste dele njihovih življenj, ki so jih prepoznali kot nepravilne in kot ovire do uživanja svojih osnovnih pravic.

RAZBIJANJE MITOV, POVEZANIH S PARTICIPATORNIMI METODOLOGIJAMI

MIT: *Participatorne metodologije se lahko uporablja le z ljudmi z malo ali brez formalne izobrazbe ali z napol pismenimi ali nepismenimi ljudmi.*

DEJSTVO: Participatorne metodologije se lahko uporablja široko z zelo različnimi udeleženci, saj gre za splošni okvir, ki vzpodbuja kritično analizo in družbene spremembe. Enako so učinkovite, če so udeležence ženske na podeželju, kot če so udeleženci člani delavskega sindikata v mestih. Metode in participatorne tehnike, ki jih uporabimo, pa morajo biti primerno zastavljene glede na potrebe in značilnosti vsake skupine udeležencev posebej.

MIT: *Participatorne metodologije ne gre jemati resno, saj vključujejo tako neresne elemente, kot so aktivnosti za poživitev, spoznavne igre in igre vlog.*

DEJSTVO: Aktivnosti za poživitev, spoznavne igre in igre vlog so dragocene tehnike participatorne metodologije, a ne smejo biti cilj same po sebi. Oblikovati in razviti jih je treba tako, da prispevajo k izobraževalnim ciljem, ki se jih želi doseči.

3.5 AKTIVNA PARTICIPACIJA

Učenje človekovih pravic, ki vključuje participatorne metodologije, poudarja aktivno participacijo kot glavni element kolektivnega učenja in opolnomočenja. Udeležence vključuje kot ključne nosilce dejavnosti, v katerih analizirajo probleme, prevzamejo vodenje in sprejemanje odločitev kot tudi oblikujejo predloge za dejavnosti in spremembe. Ker so na kreativne načine zavzeto vključeni, jim to omogoči, da postanejo aktivni nosilci sprememb. Njihovo novo znanje in spretnosti jih opolnomočijo, da ukrepajo za spreminjanje resničnosti.

Takšna aktivna participacija igra izjemno pomembno vlogo pri doseganju učinkovitosti in uspešnosti procesov učenja človekovih pravic. Ne gre le za to, kaj udeleženci rečejo in naredijo, ampak kako naredijo in rečejo stvari, kakšna čustva in občutki jih prevevajo in v kolikšni meri in kako te izrazijo.

Aktivna participacija je močno vezana na idejo kakovostnega sodelovanja in svobodo izražanja. Zahteva obojestransko spoštovanje med učitelji / izvajalci aktivnosti in udeleženci kot tudi med udeleženci samimi. Pogosto so kakovost odnosov in odnosi moči med izvajalcem dejavnosti in udeleženci ter med samimi udeleženci tisti, ki pozitivno ali negativno vplivajo na možnost aktivne participacije. Pomembno je zagotoviti, da predsodki in stereotipi, ki lahko vodijo do stigmatiziranja, ustrahovanja in diskriminacije, ne vplivajo negativno na aktivno participacijo vseh. Izvajalci aktivnosti morajo ustvariti in vzdrževati "učno skupnost", ki temelji na medsebojnem spoštovanju, solidarnosti in sodelovanju, ki omogoči udeležencem, da sodelujejo aktivno in svobodno v okolju, ki je varno in vzpodbudno za skupno učenje.

3.6 PARTICIPACIJA IN MOČ

Pri vsaki aktivnosti med učenjem človekovih pravic obstajajo in se vzpostavijo dinamike odnosov moči med udeleženci in izvajalcem aktivnosti ter med samimi udeleženci. Te lahko močno vplivajo na to, kako posamezniki sodelujejo in na kakovost njihovega sodelovanja. Te dinamike so pogosto odsev odnosov moči, ki vladajo v širši družbi, denimo med spoli, rasami, odraslimi in mlajšimi ali ljudmi različnih spolnih usmerjenosti.

Obstajata dva glavna odnosa moči, ki vplivata na dinamiko sodelovanja.

Moč in spol: v večini družb obstaja globoko zakoreninjena ideja, da so moški boljši od žensk. Uveljavljanje moči moških nad ženskami, da jih nadzorujejo in nad njimi dominirajo (pogosto tudi z uporabo nasilja), omogoči moškim priložnosti, privilegije in pravice, ki so ženskam odtegnjene.

Moč in starostna razlika: v številnih kulturah se otroke uči, da spoštujejo in ubogajo starejše (še posebej starše in učitelje), odrasli pa menijo, da morajo biti otroci, najstniki in mladi 'videni, ne pa slišani'. Mladi pogosto obveljajo za neizkušene, nezrele, neresne in nevedne.

Ker so ta razmerja moči prisotna na vseh ravneh vsakdana (na primer družina, sistem formalnega izobraževanja, delovna mesta, verske ustanove, politične stranke, delavski sindikati, nevladne organizacije, vlade, razvojne agencije), ni presenetljivo, da se pokažejo tudi med aktivnostmi in tekom učenja človekovih pravic. Včasih se izrazijo (zavestno ali podzavestno) na načine, ki so subtilni in težko zaznavni, a pogosto so jasno vidni v načinu, kako ljudje sodelujejo: prevzamejo vodenje, sprejemajo odločitve, govorijo dlje in glasneje kot drugi in ne poslušajo, kaj imajo drugi za povedati. V skupinskih aktivnostih bodo morda tisti z manj moči dlje odlašali ali jih bo celo strah spregovoriti, misleč, da njihove ideje ali mnenja ne bodo cenjena. To vodi k umiku ob soočenju s tistimi, ki imajo moč, ali k odzivu na izraženo moč drugih.

Druga družbeno oblikovana razmerja moči lahko prav tako vplivajo na spretnost nekaterih udeležencev, da se neovirano

© Amnesty International/Luca Damiani

Udeleženci na delavnici Amnesty International o človekovem dostojanstvu, London, Velika Britanija, november 2010.

vključijo v aktivnosti učenja človekovih pravic. Med drugim lahko na to vpliva uspešnost v šoli, usposobljenost udeležencev, dosežki na profesionalnem področju, od kod prihajajo (mesto ali podeželje), njihovo etnično poreklo, kasta, spolna usmerjenost ali fizična sposobnost. Če možnega vpliva teh dejavnikov ne upoštevamo, lahko negativno vplivajo na dinamiko sodelovanja in izvajalci aktivnosti lahko nenamerno pomagajo pri njihovem utrjevanju.

NASVETI ZA OPAZOVANJE IN OBLIKOVANJE SKUPINSKE DINAMIKE

- ? **Bodite pozorni** in se zavedajte, kateri udeleženci so glasni in prevladujoči, kateri pa tihi in zadržani. Opazujte, kje sedijo, njihovo držo in odnos do preostalih v skupini in do vas.
- ? **Uporabite aktivnosti za poživitev**, tako da se vsi udeleženci premikajo po prostoru in so vključeni. Udeležence razdelite v majhne skupine (po dva, tri ali več), pri čemer poskrbite, da so skupine naključne in da iste osebe ne delajo ves čas skupaj.
- ? Ko se pogovarjate o občutljivih temah, upoštevajte, da bo morda lažje, če se bodo dekleta in ženske, fantje in moški najprej pogovorili skupaj in šele nato delili mnenja s celo skupino. To velja tudi za skupine, ki so starostno ali kulturno-etnično mešane.
- ? Poskusite zagotoviti odprto in pravično sodelovanje s povabili, kot je: "Morda bi želeli tisti, ki do sedaj še niso govorili, kaj povedati..."
- ? Uporabite lastno moč izvajalca aktivnosti, da spretno postavite pod vprašaj in preoblikujete **potencialno negativne dinamike moči**. Na začetku skupne razprave denimo postavite ali spomnite na osnovna pravila ali poudarite, da se veselite mnenj in idej vseh udeležencev.
- ? **Nikoli ne dovolite, da bi pripombe, ki so žaljive do drugih** ali imajo sporočilo večvrednosti ali arogantnosti, so nesramne, krute ali diskriminatorne, izzenele, ne da bi jih obsodili, še posebej, če so usmerjene neposredno ali posredno na druge udeležence. Ponovite začetna osnovna pravila ali naslovite 'žaljive' udeležence, naj razložijo, zakaj so rekli, kar so, in povabite druge, da podajo svoje mnenje.

NEKAJ DEJSTEV O MOČI

n Moč ni nekaj otipljivega, česar bi se lahko polastili; obstaja le v odnosu do drugih ljudi.

n Posedovanje določenih lastnosti ali orodij, kot so denimo znanje, družbeni status ali denar, se lahko izrabi kot orodje za uveljavljanje moči.

n Moč je odvisna od okoliščin in je različna v različnih družbah. Zgodovinsko gledano so ekonomska in politična moč kot tudi kulturna prepričanja in prakse ustvarili sistemsko neravnovesje moči: moških nad ženskami, svetlopoltih nad temnopoltimi, heteroseksualno usmerjenih nad lezbijkami, geji, biseksualci in transseksualci (LGBT), odraslih nad otroki, če damo le nekaj primerov.

n Moč je nestalna; ljudje z močjo morda ne občutijo ves čas, da jo imajo. Mnogi vstopajo in izstopajo iz odnosov, v katerih imajo več ali manj moči. Na primer možje, ki imajo moč v družini, so morda nemočni v odnosu do svojega delodajalca, ko zahtevajo višjo plačo. Ženske z vplivom v politiki so morda doma žrtve nasilja.

UPRAVLJANJE ODNOSOV MOČI IN SKUPINSKE DINAMIKE

n V številnih situacijah so dinamike moči nevidne, skrite ali traja dolgo časa, da se pojavijo in udejanijo. Zato je pomembno, da postane izvajalec aktivnosti spreten pri opazovanju in oblikovanju odnosov moči med udeleženci učenja človekovih pravic, katerega cilj je opolnomočenje in spreminjanje. Ustvariti pravo skupinsko dinamiko med udeleženci je pomembno, saj se tako omogoči bogat pogovor in pozitiven prostor, v katerem je mogoče deliti in se učiti.

n Izvajalci aktivnosti se morajo zavedati in kritično analizirati tudi, kako sami uporabljajo svojo moč in kako to sprejemajo udeleženci. Vselej je dobro, da se jih vzpodbudi, da kritično premislijo lastni odnos do moči in kako jo udejanjajo, namerno ali nenamerno.

© Amnesty International Malaysia

Udeleženci na delavnici Akcijskega programa za učenje o pravicah, ki ga je izvajala Amnesty International, Malezija, 2009.

NASVETI ZA OPAZOVANJE IN OBLIKOVANJE SKUPINSKE DINAMIKE

- ? Spomnite udeležence, da so participatorne metodologije **utemeljene na deljenju in skupnem učenju**: "Več ko bomo delili, bolj bogata bo postala učna izkušnja."
- ? Brez siljenja ali preočitno **vzpodbudite** bolj sramežljive udeležence, da spregovorijo, še posebej, ko iz njihove telesne govorice razberete, da so tik na tem, da nekaj povedo (na primer previdno dvignjena roka ali kimanje).
- ? Uporabite lastno telesno govorico, da **vzpodbudite sramežljive ali zadržane udeležence**: nekoliko se jim približajte, ko zaznate, da bi želeli nekaj povedati, ali jih vzpodbudite skozi ujet pogled.
- ? **Pohvalite** radodarno, še posebej bolj tihe udeležence, a pazite, da niste pokroviteljski.
- ? Uporabite taktnost in humor, da omogočite sodelovanje še drugim, če nek udeleženec govori (pre)dolgo. Če želi nadaljevati z novo poanto, ga hitro prekinite, na primer z besedami: "To je dobra poanta, hvala! Kaj mislite ostali?" ali pokažite na uro in se mu hudomušno nasmehnite.
- ? Kolikor je le mogoče, **se izogibajte spuščanju v prepir** s posameznimi udeleženci, saj lahko to privede do tega, da svojo avtoriteto in moč izrazite na nefleksibilen, hierarhičen način. (Ironično so to prav tisti odnosi moči, ki jih želijo participatorne metodologije spremeniti.) Če se je treba posebej pogovoriti s posameznim udeležencem, ki je pretirano dominanten in nespoštljiv, je morda bolje, da to naredite med odmorom ali med kosilom na štiri oči. Vedno poudarite vrednost njegovega sodelovanja, a hkrati predlagajte, da lahko veliko pridobi tudi, če prisluhne izkušnjam drugih, ali pa mu dajte nalogo, naj pomaga, da bodo spregovorili tudi tisti, ki še niso. Če dominantnemu udeležencu namenite nalogo v okviru usposabljanja (lahko pomaga kaj nalepiti ali zapisovati ideje), bo to morda razvodenelo njegovo potrebo, da prevlada nad drugimi v skupini.

DUTY BEARERS
(STAKEHOLDERS)

PROBLEM
HIGH LEVELS OF
TOWARDS WOMEN IN
COMMUNITY

SOLUTIONS
- Human Rights
- Formation of
- Awareness

Laws
FORM

TRAINING VISUAL AID.
RELEVANT + RELEVANT TO
= PRE-TEST.
+ USED BY
COMMUNITIES. + CLEAR
MESSAGE IS.

ENTERTAINING.
DISCUSSION -
MEMBER KEY POINTS.

FOR PJT LEARNING
PROBLEM
MOTHER

GROUP IS INVITED
A COLLECTION
THE GROUP IS

USE + EXP
POSITIVE + NEG
WASH CA

X Knowledge

Group

1. Phone off
2. Spent time
3. Respect
4. Respect
5. Invest to the
6. No side it
7. The Launch

TIME

USES

OF WOMEN PARTICIPATION
IN COMMUNITY DEVELOPMENT
EXCESSIVE
DRINKING ALCOHOL

FORCEFUL / EARLY MARRIAGE
POOR COMMUNICATION
LACK OF RESPECT
EFFECTS OF WAR

el Ans
skst dappes
egislation
ability
al Will
of the mind
sup awareness
education
ties

eg. Marriage
Type of Disc
Asset

Izvajalec aktivnosti učenja človekovih pravic med delavnico o spolnih
in reproduktivnih pravicah v Sierr Leone, februar 2011.

ŠTIRI IZVAJANJE AKTIVNOSTI IN IZVAJALCI

4.1 KAJ POMENI IZVAJANJE AKTIVNOSTI?

Če govorimo na splošno, je definicija izvajanja aktivnosti zagotavljanje, da se stvari lažje zgodijo ali da se nekaj omogoči. Izvajanje aktivnosti je proces usposabljanja in usmerjanja, ki ustvarja in pomaga zagotavljati prostor za angažirano vključitev in sodelovanje. V učenju človekovih pravic obsega izvajanje aktivnosti uporabo participatornih metod in tehnik, ki vzpodbudijo večjo vključenost in interakcijo udeležencev ter ustvarijo vzpodbudno okolje, ki pripomore k učenju in opolnomočenju ter je privlačno in interaktivno.

Kaj pomeni izvajanje aktivnosti?

- Nositi odgovornost za načrtovanje in izvedbo refleksije, analize in učenja, ki udeležence opolnomoči in vključi v aktivnosti.

- Osredotočiti se na udeležence kot glavne nosilce učnega procesa.

- Razbijati odnose moči med učiteljem in udeleženci in med udeleženci samimi, še posebej, če je skupina raznolika.

Za izkušene izvajalce aktivnosti v formalnem in neformalnem izobraževanju lahko predstavlja preusmeritev iz pristopa, ki je osredotočen na učitelja, v pristop, ki je bližje participatorni metodologiji, ki postavlja v središče udeleženca / učenca, spremembo v osnovnih konceptih in aktivnostih. To je lahko velik izziv. Za učitelje in številne izvajalce aktivnosti v neformalnem izobraževanju, ki želijo uporabiti participatorne metodologije pri učenju človekovih pravic, to predpostavlja, da morajo kritično oceniti svojo vlogo in razviti spretnosti, ki ne temeljijo samo na informacijah in znanju, ampak vključujejo krepitev zavedanja in ozaveščenosti, opolnomočenje in ukrepanje.

4.2 VLOGA IZVAJALCA AKTIVNOSTI

Vloga izvajalca aktivnosti je, da zgradi in ohranja pozitivno, zdravo učno okolje, ki temelji na zaupanju in odprtosti, v katerem se vsi udeleženci čutijo samozavestne in so pripravljeni deliti svoje izkušnje, biti iskreni in se skupaj učiti in kjer je raznolikost mnenj spoštovana.

To zajema krepitev soodgovornosti za učenje, ki jo deli cela skupina in ne samo izvajalec aktivnosti. Izvajalec aktivnosti ni "tisti, ki je glavni", niti nima popolnega nadzora nad vsebino. Udeleženci morajo sodelovati pri določanju tem, ki se jih obravnava. Vloga izvajalca aktivnosti pa je zagotoviti, da učenje poteka čim bolj učinkovito.

Kaj so naloge izvajalcev aktivnosti?

Vzpodbujati vključenost in aktivno sodelovanje vseh članov skupine. Izvajalci aktivnosti se morajo z občutkom odzvati na udeležence, ki so sramežljivi, zadržani ali oklevajo pri sodelovanju. Jasno jih morajo vzpodbujati, da izrazijo svoje ideje, mnenja in občutke, ne da bi jih sili. Prav tako vodijo in usmerjajo sodelovanje tistih, ki radi prevladajo, ne da bi jih zavrnil ali utišali.

Krepiti dialog na konstruktiven način tako, da se vzpostavi odnos sodelovanja z in med udeleženci, pozorno poslušati, kaj udeleženci povedo in kako, ter jih vzpodbujati, da se med sabo pogovarjajo in poslušajo drug drugega in ne samo izvajalca aktivnosti. Izvajalec aktivnosti vzpodbuja udeležence, da izrazijo svoja čustva, ne samo idej, in izpodbija vnaprejšnje predpostavke. Izvajalec aktivnosti mora biti radodaren s pohvalo in z vzpodbudo, besedno in s pozitivnimi kretnjami, še posebej, ko udeleženci govorijo iz lastnih izkušenj in delijo svoja čustva. V številnih primerih bo morda izvajalec aktivnosti vedel manj o določeni temi kot nekateri od udeležencev in takrat je nujno voditi debato / razpravo tako, da se omogoči potek skupnega učenja.

Poudariti tako proces kot tudi rezultate: pomembno je, da je izvajalec aktivnosti prilagodljiv in sledi skupini, ne da bi pozabil na cilje aktivnosti in korake, ki jih je treba narediti, da se jih doseže.

Obvladovati napetosti: izvajalec aktivnosti mora biti potrpežljiv, miren in zbran, še posebej, ko se med udeleženci razvije zagreta debata, pri čemer mora vzpodbujati poglobljeno razpravo in analizo ter hkrati poskrbeti, da udeleženci spoštujejo mnenja drug drugega. Pri participatornih metodologijah nihče, še najmanj pa izvajalec aktivnosti, ne določi, da so neka mnenja 'pravilna' ali 'večvredna' kot druga.

Prepoznati in se soočiti z neuravnoteženimi razmerji moči: da se omogoči pozitivno spremembo v razmerjih moči, mora izvajalec aktivnosti najprej prepoznati moč, ki jo ta razmerja imajo, in prepoznati avtoriteto, ki jim jo pripisujejo udeleženci. Izvajalci aktivnosti morajo biti vseskozi pozorni, kako lahko njihov odnos in način izvajanja (kako se obnašajo, govornica telesa, kako so oblečeni, kje sedijo, kako govorijo) dejansko odzame moč nekaterim udeležencem. Njihove lastne izkušnje, odnosi in vrednote, njihovo sodelovanje v družbi, njihova prejšnja vključenost in raven izobrazbe, njihova osebnost in videnje samih sebe so vsi možni viri moči. Izvajalci aktivnosti kot tudi udeleženci so pod vplivom prevladujočih kulturnih norm, idej, stereotipov in praks, ki so vezani na moč. Naloga izvajalca aktivnosti je, da uporabi svojo moč, da opolnomoči tiste z manj moči. Dobro izvajanje aktivnosti z osredotočenostjo na udeležence kot glavne nosilce učnega procesa pomaga razbiti razmerja moči med izvajalcem aktivnosti in udeleženci in med različnimi udeleženci.

Dati navdih! Izvajalci aktivnosti morajo biti kreativni in ustvariti prostor, ki je vključujoč in interaktiven.

Prirejeno po: N Flowers et al., *The Human rights education handbook: effective practices for learning action and change (Topic book: 4)*⁷

© Paula Allen

© Amnesty International

Zgoraj: Ženske v varni hiši v Keniji med pogovorom o obrezovanju ženskih spolnih organov, december 2005.

Spodaj: Izvajalci aktivnosti med projektom Amnesty International Izobraževanje za človekovo dostojanstvo, Italija, 2011.

4.3 LASTNOSTI DOBREGA IZVAJALCA AKTIVNOSTI

Nekatere lastnosti dobrega izvajalca aktivnosti, kot sta osebna občutljivost in predanost, so odvisne od posameznikove osebnosti. Druge se lahko pridobi skozi izkušnje in zavestno. Spodaj navajamo nekaj kvalitete, ki jih lahko izvajalec aktivnosti razvije.⁸

- n **Občutljivost za čustva posameznikov:** ustvariti in ohraniti vzdušje zaupanja in spoštovanja zahteva zavedanje o tem, kako se mladi odzivajo tako na obravnavano temo kot na mnenja in reakcije drugih. Številni ljudje ne ubesedijo svojega nelagodja, prizadetosti ali celo jeze; namesto tega se tiho povlečejo iz razprave in pogosto iz skupine. Začutiti, kako se ljudje počutijo, in razumeti, kako se odzvati na določeno situacijo, je ključna spretnost izvajalca aktivnosti.
- n **Občutljivost na vzdušje v skupini:** v vsaki skupini je celota večja kot vsak njen del in dinamika skupine ponavadi odraža skupno energijo: zagnano, nemirno, jezno, zdolgočaseno, navdušeno, sumničavo ali celo norčavo. Zaznati in se odzvati na skupinsko dinamiko je nujno, če želimo spretno izvajati aktivnosti.
- n **Sposobnost poslušati:** eden od načinov, kako se lahko izvajalec aktivnosti nauči zaznati občutke posameznikov in skupine, je, da pozorno spremlja tako neposreden pomen besed kot tudi njihov ton in posredno sporočilo ter govorico telesa. Izvajalci aktivnosti načeloma govorijo manj kot kdorkoli drug v skupini. Pogosto izvajalec aktivnosti le ponovi, povzame ali se neposredno odzove na to, kar so povedali drugi.
- n **Takt:** včasih mora izvajalec aktivnosti sprejeti zoprne ukrepe ali izreči neprijetne stvari v dobro skupine. Sposobnost, da to naredi previdno in prijazno, je ključna. Hkrati lahko tematika človekovih pravic vzbudi močna čustva in boleče spomine. Izvajalec aktivnosti mora biti še posebej takten, da v čustvenih situacijah ravna spoštljivo in včasih odločno.
- n **Zavzetost za sodelovanje:** učenje skozi sodelovanje se lahko včasih zdi frustrirajoče in neučinkovito, in v takšnih situacijah vsakega izvajalca aktivnosti zamika, da se vrne v poznano mu vlogo tradicionalnega učitelja in da vodi namesto da omogoči. A iskreno prepričanje o pomembni vrednosti učenja skozi sodelovanje bo pomagalo izvajalcu, da se upre temu, da bi odigral dominantno vlogo.
- n **Občutek za čas:** izvajalec aktivnosti mora razviti 'šesti čut' za čas: kdaj zaključiti razpravo, kdaj spremeniti temo, kdaj prekiniti nekoga, ki že predolgo govori, kdaj dovoliti, da debata teče dlje, kot je bilo načrtovano, in kdaj pustiti, da tišina še malo traja.
- n **Fleksibilnost:** izvajalci aktivnosti morajo načrtovati aktivnosti, a morajo biti tudi pripravljeni prilagoditi svoje načrte glede na situacijo. Pogosto bo skupina odpeljala pogovor v nepričakovano smer ali bo želela več časa za določeno temo. Izvajalec aktivnosti mora znati oceniti potrebe skupine in se odločiti, kako se odzvati. Čeprav je vsaka debata pomembna, se bo izvajalec aktivnosti kdaj morda odločil, da bo preskočil eno temo, da bo drugo lahko obravnaval bolj poglobljeno.
- n **Smisel za humor:** kot pri večini človeških aktivnosti, tudi pri tistih najbolj resnih, omogoči sposobnost izvajalca aktivnosti, da ceni ironije življenja, da se smeji na račun samega sebe in deli smeh z drugimi, bolj bogato in prijetno izkušnjo za vse.
- n **Iznajdljivost in ustvarjalnost:** vsaka skupina je tako različna, kot so različni njeni člani. Dober izvajalec aktivnosti potrebuje splošen program in cilje, a je hkrati te pripravljen prilagoditi glede na spreminjajoče se pogoje in priložnosti. Izvajalec aktivnosti bo tako morda izkoristil specifične talente in izkušnje članov skupine ali skupnosti ali pa bodo celo udeleženci sami predlagali vire informacij.

OSEBNI OPOMNIK ZA IZVAJALCE AKTIVNOSTI

- ? Jasno se zavedajte svoje vloge: vaše obnašanje bo bolj kot vaše besede sporočilo, da niste učitelj ampak nekdo, ki se ravno tako uči.
- ? Bodite pozorni na vaš pogled: vseskozi ohranite stik s pogledi udeležencev.
- ? Bodite pozorni na vaš glas: ne govorite preglasno, premehko ali preveč.
- ? Bodite pozorni na govorico telesa: premislite, kje sedite ali stojite, in razmislite, kako drugače lahko še nezavedno sporočate svojo avtoriteto.
- ? Ne pozabite na svoje odgovornosti: poskrbite, da ima vsak možnost, da se ga sliši in obravnava enako; vzpodbujajte različna mnenja, a odvrčajte prepire; ustavite tiste, ki so dominantni; pritegnite tiste, ki se obotavljajo.
- ? Zavedajte se, kdaj je potrebna struktura: razložite in povzemite, ko je to potrebno; odločite, kdaj gre podaljšati debato in kdaj se premakniti na naslednjo temo; spomnite skupino, ko zaide.
- ? Poskrbite, da zastavljate odprta in primerna vprašanja v primernem jeziku.
- ? Zavedajte se svoje moči in jo delite: prosite druge, da prevzamejo odgovornosti, če je mogoče (denimo, da si delajo zapiske, gledajo na čas in – kar je najbolj idealno, vodijo diskusijo).
- ? Zavedajte se kulturnega okolja udeležencev in tematike, o kateri se bo razpravljalo.
- ? Bodite ustvarjalni!

Prejeto po: N Flowers et al., *The Human Rights Education Handbook: effective practices for learning action and change*.

© Amnesty International

4.4 IZVAJANJE AKTIVNOSTI PARTICIPATORNIH METODOLOGIJ

NAČRTOVANJE IN PRIPRAVA

Pozorno **načrtovanje in priprava** sta ključ za dobro izvedbo aktivnosti. Samo zato, ker imate priročnik ali knjigo, še ne pomeni, da lahko samo vstopite v razred in takoj izvedete aktivnost. Vedno si skicirajte lastni načrt aktivnosti / usposabljanja z materiali, ki so vam na voljo.

Če sledite določenemu **izobraževalnemu priročniku ali vodiču za usposabljanje**, preberite in pozorno premislite aktivnost, ki jo nameravate izvesti, tako da vam bo popolnoma jasno, kako sodi v vaš proces usposabljanja (kaj se je zgodilo prej in kaj se bo dogajalo potem). Bodite pozorni na morebitne spremembe, ki so potrebne, da aktivnost najbolje prilagodite za vaše specifično okolje in okoliščine ter potrebe udeležencev. To vam bo pomagalo, da boste bolj gotovi o vsebini in metodologiji ter nenazadnje tudi bolj samozavestni.

Participatoren pristop deluje najbolje, če prostor, v katerem potekajo aktivnosti (soba, učilnica, dvorana), zagotavlja zasebnost in vzdušje, ki vzpodbuja izkustveno učenje. Koristi, če kot izvajalec aktivnosti poznate prostor vnaprej in lahko zagotovite, da ne bo zunanjih motenj. Prav tako je pomembno, da organizirate prostor tako, da bo vzpodbujal komunikacijo med udeleženci, na primer, da razporedite stole v krog ali polkrog, namesto da so stoli in mize razporejeni kot v učilnicah ali predavalnicah. Če je skupina velika, so stoli, razporejeni okoli manjših okroglih miz, razporeditev, ki vzpodbudi sodelovanje.

Pred izobraževanjem ali usposabljanjem si pridobite čim več **podatkov** o udeležencih, vključno z njihovo starostjo, s stopnjo izobrazbe, od kod so, kakšno je njihovo predhodno znanje in kakšne izkušnje imajo glede obravnavane teme. Prav tako poskusite zagotoviti, da bodo udeleženci vnaprej vedeli, kaj se bo od njih pričakovalo med potekom izobraževanja. Če je mogoče, izvedite, kakšna usposabljanja so že imeli o človekovih pravicah ali specifični temi, saj vam bo to omogočilo, da prilagodite izobraževanje njihovim potrebam.

Del priprave je tudi, da še pred začetkom poskrbite, da imate vse **materiale** (gradiva, ki jim jih boste izročili, fotokopije, izrezke iz časopisov, kartice, pisala in lepilni trak) ter **potrebščine** (tablo ali stojalo s papirji, računalnik, DVD predvajalnik in projektor ali TV), ki jih boste potrebovali.

Prirejeno po: SONKE Gender Justice Network/One Man Can Campaign, *Understanding to Action*.⁹

USTVARJANJE VARNEGA IN SPOŠTLJIVEGA PROSTORA

Začeti z usposabljanjem pogosto zahteva čas. Nič neobičajnega ni, če ste na začetku nervozni, a pomembno je, da se čim bolj potrudite, da tega ne prenesete na udeležence. To lahko dosežete, če začnete s spoznavnimi igrami, ki so vam blizu – nekaj nasvetov za spoznavne igre je dodanih spodaj.

Uskladite čas, ki ga namenite uvodnim aktivnostim (spoznavnim igram, osebnim predstavitvam), glede na celotno trajanje usposabljanja. Če imate za usposabljanje le pol dneva, morate biti v začetnem delu hitri in učinkoviti. Če imate časa le eno uro, je najbolje, da se udeleženci predstavijo le z imeni in takoj začnete z aktivnostjo.

Na začetku usposabljanja poskrbite, da vsi spoznajo imena vseh udeležencev in vzpodbujajte udeležence, da se bolje spoznajo med usposabljanjem in celotnim procesom.

Osnovna pravila je treba vzpostaviti čim prej. Ta bodo potrebna, če se pojavijo težave z disciplino ali neprijetne situacije. Uporabite lahko aktivnost zbiranja idej (nevihte možganov) in skupaj z udeleženci določite osnovna pravila; ko se enkrat glede njih strinjate, postanejo skupni dogovor skupine.

Običajno se na začetku aktivnosti tudi zbere pričakovanja udeležencev, pri čemer je dobro, da se glede na njihova pričakovanja že kmalu razjasni, kaj bo možno doseči in kaj ne.

© Amnesty International/Luca Damiani

© Amnesty International/Luca Damiani

UPORABA SPOZNAVNIH IGER IN AKTIVNOSTI ZA POŽIVITEV

Spoznavne igre so odlične za to, da aktivnost steče. Hkrati so dober način, da udeleženci izvedo imena drug drugega in se bolje spoznajo. Prav je, da so zabavne in primerne za velikost skupine.

Aktivnosti za poživitev so posebej uporabne, ko so udeleženci utrujeni ali so nekoliko izgubili zbranost, če so čustva razgreta ali raven energije usiha. Pomagajo zmanjšati stres in se jih lahko uporabi tudi za zaključek ene aktivnosti, preden začnemo z drugo.

Nekatere aktivnosti za poživitev se lahko vključi v načrt usposabljanja ali delavnice, ko pričakujemo, da bodo potrebne, odvisno od dinamike in ritma skupine. Vendar pazite, da ne uvedete aktivnosti za poživitev v ključnih trenutkih skupinske debate, saj lahko ustavijo naravno dinamiko aktivnosti in zadušijo spontanost udeležencev.

Prav je, da izvajalci aktivnosti povežejo aktivnosti za poživitev z vsebinami delavnice, tako da ne gre samo za trenutke zabave, ampak so aktivnosti povezane tudi s samim procesom učenja.

SKUPINSKO DELO

Izvajanje aktivnosti je pogosto najboljše, če sta izvajalca dva ali jih je več. Način, kako skupina izvajalcev aktivnosti deluje, mora jasno odražati njihovo zavezanost vrednotam človekovih pravic. Skupno delo, ki vključuje podporo in sodelovanje, lahko zelo pozitivno vpliva na udeležence.

Skupina izvajalcev mora narediti načrt usposabljanja skupaj in imeti jasno idejo, kako se bodo usklajevali, drug drugemu pomagali in porazdelili različne odgovornosti, naloge in vloge. To je lahko odvisno od tega, kdo bolje pozna kakšne vsebine ali od samih nalog znotraj izvajanja aktivnosti.

Pomembno je, da je skupinsko delo vedno skupni projekt, pri katerem si izvajalci očitno pomagajo. Vedno pomaga, če se izvajalci že vnaprej dogovorijo, kdo bo odgovoren za izvedbo različnih delov delavnice. Med skupinsko debato lahko denimo en izvajalec usmerja diskusijo, medtem ko drugi zapisuje ideje na tablo ali list.

Vsi izvajalci aktivnosti morajo vseskozi izkazovati popolno spoštovanje do udeležencev in se vsekakor izogniti temu, da bi delali kaj drugega, kar ni povezano z aktivnostmi, ki se odvijajo, tudi če njihova vloga pri izvajanju aktivnosti ni ključna. Brskanje po spletu, branje časopisa in pošiljanje sms sporočil ali telefoniranje dajejo negativno sporočilo udeležencem, ki razmišljajo in analizirajo lastne izkušnje, kar jih lahko pripelje do tega, da zavrnejo, da bi še naprej aktivno sodelovali.

© Amnesty International

Otroci se igrajo v Hatcliffu v Južnoafriški republiki v okviru programa za ljudi, ki so žrtve množičnih prisilnih izselitev v Zimbabveju, maj 2011.

ORGANIZACIJA DELA V MANJŠIH SKUPINAH

Ko udeležence razdelite v manjše skupine, vnaprej premislite sestavo skupin glede na nalogo, ki jo bodo morale opraviti. Včasih je bolje, če so si v skupinah udeleženci podobni (denimo po spolu, starosti ali etnični pripadnosti); spet drugič pa mešane skupine omogočijo, da se med seboj pogovorijo o raznovrstnih izkušnjah.

Delo v majhnih skupinah je nujno za bolj intimno sodelovanje in primerjanje mnenj o bolj občutljivih temah, ki se dotikajo osebnih izkušenj. Povejte udeležencem, da nikakor niso dolžni govoriti neposredno o svojih izkušnjah, zlasti ne zunaj svojih skupin.

Če je le mogoče, dajte skupinam tudi zapisana navodila, še posebej, če so naloge, ki jih morajo narediti, različne od skupine do skupine. Lahko jih natisnete ali vnaprej napišete na papir. Če jih boste napisali le na tablo ali velike liste papirja, naredite to, če je le mogoče, preden se delavnica začne, tako da prihranite čas in obdržite ritem aktivnosti.

Ko udeleženci delajo v manjših skupinah, je prav, da izvajalec aktivnosti kroži med njimi in tako preverja, ali potrebujejo kakšno pomoč in če so pravilno razumeli, kaj je njihova naloga. Spremljanje udeležencev na ta način je lahko tudi priložnost za izvajalca aktivnosti, da deli lastne izkušnje s področja človekovih pravic z manjšimi skupinami (ne da bi prevladoval v razpravi skupine), saj lahko te vzpodbudijo udeležence, da tudi sami povedo lastne izkušnje ali ideje in občutke. Hkrati to omogoči izvajalcu aktivnosti, da ohrani stik z delom v skupinah in da je pozoren na teme, o katerih se bo spregovorilo med skupinsko debato, ki bo sledila delu v skupinah. Ko izvajalci aktivnosti spremljajo delo v skupinah, oddajajo tudi jasno sporočilo, da jih udeleženci zanimajo in jim je zanje mar. To pomaga pri izgradnji in utrditvi vzajemnega zaupanja in gotovosti.

Če ena skupina konča mnogo prej kot druge, se usedite z njimi in jih vzpodbudite v njihovi debati in pogovoru, saj se morda v

resnici izogibajo, da bi se natančneje pogovorili tudi o bolj občutljivih temah.

Dobra rešitev za krajše delo v skupinah – za hitro debato o določeni temi – so t. i. brenčече skupine. Te lahko oblikujete spontano, tako da združite v skupino dva do tri udeležence, ki že sedijo skupaj in jim namenite približno pet minut časa, da se pogovorijo o določenem vprašanju.

© Amnesty International

Ženske sodelujejo v skupinskem delu med programom učenja človekovih pravic, Nepal, 1998.

USMERJANJE SKUPNE DEBATE

Ko se delo v manjših skupinah zaključi, povabite udeležence nazaj v eno samo skupino in poskrbite, da sedijo tako, da lahko vsi vidijo vse. Stoli v krogu delujejo dobro, če pa potrebujete dostop do table ali listov, je polkrog morda še boljša rešitev. Izognite se temu, da bi nekateri udeleženci sedeli za hrbtom drugih (tradicionalni razpored učilnice), saj se jih tako zlahka

izključi iz diskusije, ali da bi sedeli okoli ene velike mize (tradicionalni razpored za sestanke), saj lahko to naredi razpravo bolj uradno.

Bodite fleksibilni in dovolite, da se razprava osredotoči na posamezna zanimanja in izkušnje udeležencev, ne da bi pri tem zavila predaleč od vsebine aktivnosti ali da bi bili kateri udeleženci prikrajšani.

Vprašanja v priročniku ali vodiču za delavnico, ki ga uporabljate, uporabite, da vpeljete nove teme za razpravo, potem ko so udeleženci povedali vse, kar imajo povedati o temah, ki so najprej pritegnile njihovo pozornost.

Če se udeleženci obotavljajo pri tem, da bi sodelovali ali se vključili v razpravo (morda zaradi sramežljivosti ali strahu pred posmehovanjem), uporabite lastne izkušnje s področja človekovih pravic, da z njimi vzpodbudite pogovor in analizo.

Vsakič, ko se lahko, se navežite na informacije ali rezultate, ki so izšli iz dela v skupinah, saj boste s tem vzpodbudili debato, razpravo in analizo (morda so to miselni vzorci, slike ali stripi).

Vedno pristopite do rezultatov dela v skupinah s spoštovanjem. Pazite, denimo, da med skupinsko debato ne prilepite plakata ene skupine čez plakat druge, in poskrbite, da so vsi plakati vidni v teku celotnega usposabljanja. Izognite se tudi temu, da udeležence prosite, naj izdelajo plakate, ki se jih nato ne bi uporabilo med skupinsko debato.

Bolje je, da med delavnico pred udeleženci nimate v rokah priročnika ali načrta dela; to lahko sporoča, da ste negotovi glede poteka dela. Raje ju imejte pri roki, a nekje ob strani, in umaknite vse fizične 'ovire' med vami in udeleženci.

Med skupinsko debato in debatami v skupinah je vaša naloga, da vzpodbudite izražanje čustev in idej ter deljenje izkušenj in znanj. Obenem je pomembno tudi, da pojasnite stvari, glede katerih so morda udeleženci negotovi, in da jim podate nove informacije ter ponudite jasen in natančen povzetek najpomembnejšega pri obravnavanih temah.

© Amnesty International

Udeleženci med delavnico Akcijskega programa za učenje o pravicah, ki ga je izvajala Amnesty International, Malezija, 2009.

Prav tako je koristno, še posebej, če usposabljanje traja več dni, da na začetku nove delavnice pogledate, kako se navezuje na prejšnje aktivnosti, in da na koncu razložite, kako bo razprava prispevala k naslednji delavnici.

UPORABA AVDIOVIZUALNIH IN DRUGIH PRIPOMOČKOV

Ko uporabljate avdiovizualne pripomočke, vedno preverite računalnik, DVD-je, projektor in druge pripomočke, da so pripravljene in delujejo, še preden začnete z delavnico. Tudi če vse dela, imejte plan B: če morda zmanjka elektrike ali tehnika naknadno 'zataji'.

Uporaba filmov, kratkih posnetkov in dokumentarcev je še bolj učinkovita, če ste se s skupino o temah, ki jih obravnavajo, prej pogovorili in pri tem črpali iz njihovih osebnih izkušenj s področja človekovih pravic o tej temi. Ko uporabljate filme, kratke posnetke ali dokumentarce, da vzpodbudite refleksijo in analizo, vedno na koncu povežite predstavljene teme s situacijami v vsakodnevnem življenju.

Poskrbite, da imate vso potrebno gradivo pripravljeno že dan pred izvedbo delavnice. Dan prej pojdite pozorno skozi aktivnosti, da ugotovite, kaj boste potrebovali (informacije na papirju, ki jim jih boste izročili, pisala, papir...), da se ne boste znašli brez njih 10 minut pred začetkom izvajanja aktivnosti!

© Amnesty International

OHRANJANJE POZITIVNEGA VZDUŠJA V UČNEM OKOLJU

Izvajalci aktivnosti morajo biti dobri poslušalci in večji v zastavljanju pravih vprašanj. Ko pozorno poslušajo udeležence, sporočajo svoje zanimanje in skrb zanje ter hkrati potrjujejo, da so mnenja in čustva cenjena. To vzpodbudi udeležence, da delijo svoje izkušnje, misli in čustva lažje in bolj pogumno.

Izvajalci aktivnosti prispevajo k pozitivnemu vzdušju v učnem okolju tudi tako, da zastavljajo radovedna in odprta vprašanja v jasnem, natančnem in preprostem jeziku, ki jim lahko pomagajo opaziti pomembne in tleče probleme, razjasniti dejstva in vprašati po različnih mnenjih o neki temi ali problematičnih domnevah.

Uporabno je tudi povzeti razpravo v glavnih točkah, tako da se zagotovi razumevanje tem, o katerih se je razpravljalo. Ko to počnete, lahko skupini zastavite nadaljnja vprašanja, s katerimi vzpodbudite sodelovanje vseh in poglobite refleksijo in analizo.

Učinkovito spraševanje omogoči udeležencem še širši razmislek in izražanje svojih občutij, hkrati pa poveča njihovo aktivno sodelovanje v skupinskih razpravah in vzpodbudi reševanje problemov. Obenem na ta način izvajalec aktivnosti pokaže, da so mnenja in znanje udeležencev dragoceni in pomembni.

Sporne ali potencialno žaljive besede udeležencev lahko dober izvajalec aktivnosti izpodbije tako, da zastavi neposredna vprašanja tem udeležencem: "Zakaj pa misliš tako?", "Zakaj pa bi rekel kaj takega?" ali pa vpraša vse: "Kaj ostali mislite o tem?" Izvajalec aktivnosti se mora zavedati tudi vseh tem, ki se jih skupina izogiba ali jih potlači, in debato usmeriti v njihovo smer.

Izvajalci učenja človekovih pravic sodelujejo v aktivnosti za poživitev med delavnico Amnesty International o izobraževanju za človekovo dostojanstvo, Italija, 2011.

OBRAVNAVANJE OBČUTLJIVIH ALI TABU TEM IN REAGIRANJE NA 'TEŽKE' SITUACIJE

Učenje človekovih pravic, ki uporablja participatoren pristop, naslovi tudi številne teme, ki so zelo občutljive, je o njih težko govoriti in so morda celo kulturni tabu, a se je o njih treba odprto pogovoriti v skupini, zato da lahko učenje prispeva k spremembam.

Če postanejo udeleženci prepirljivi, izgubijo koncentracijo, poskušajo sabotirati razpravo ali postanejo agresivni, je to pogosto lahko znak njihovega občutka ogroženosti zaradi občutljive teme, o kateri se govori.

Čeprav se izvajalci aktivnosti tudi sami učijo, niso udeleženci, česar se morajo vseskozi zavedati in temu primerno usmerjati razpravo in njeno dinamiko. Osebne izkušnje in misli izvajalca

aktivnosti v pogovoru in razpravi o občutljivih in tabu temah, ki temeljijo na njegovih lastnih izkušnjah, so lahko uporabljene strateško, da se udeležence vzpodbudi, da se odprejo in bolj zavzeto sodelujejo v procesu učenja.

Pogosta težava, s katero se mora izvajalec aktivnosti soočiti, so sporne ali žaljive izjave udeležencev. Izvajalec aktivnosti mora vedno reagirati in izpodbiti taka mnenja in omogočiti udeležencem, da odkrijejo predsodke, nevednost in željo izzivati, ki so v ozadju takih izjav. Izognite se neposrednemu prepiru z udeležencem ali 'pinkponk' razlaganju in ga raje povabite, da razloži, zakaj misli tako. Ko to naredi, vprašajte še ostale, ali se strinjajo ali pa imajo drugačno mnenje in razumevanje situacije. Skoraj vedno bo nekdo, ki se ne bo strinjal z žaljivimi izjavami, če ni nikogar, pa lahko izvajalec aktivnosti sam ponudi drugačno mnenje, v duhu spoštovanja človekovih pravic, da vzpodbudi razpravo. Če je možno, na koncu omenite raziskave in statistiko ter konkretne primere, da pojasnite zadevo, vendar se izognite poniževanju ali zasmehovanju udeleženca, ki je bil žaljiv.

V večini primerov, zlasti če so izjave vezane na vraščene kulturne stereotipe, pravila in strahove, je zelo malo verjetno, da bo udeleženec odprto spremenil svoje mnenje. Toda izvajalec aktivnosti s svojim odzivom vseeno ponudi drugačen pogled, o katerem bo udeleženec lahko premislil in ga morda kasneje celo 'posvojil'.

© Amnesty International

Ženske sodelujejo na seminarju o učenju človekovih pravic, Maroko, oktober 2003.

RAVNANJE Z OBČUTKI IN S ČUSTVI

Spominjanje in pripovedovanje o preteklih izkušnjah lahko sproži val čustev in pomembno je, da imajo vsi udeleženci občutek, da lahko ta čustva pokažejo. Enako velja za razmišljanja in analizo situacij, če je prišlo do zlorab in kršitev človekovih pravic.

Pomembno je, da ob izkazanih čustvih pokažete sočutje. Udeleženci morajo imeti možnost, da svoja čustva delijo, obenem pa je treba nadaljevati in ohraniti ritem aktivnosti. Če udeleženec potrebuje pomoč, je bolje, da se z njim pogovorite kasneje in mu tedaj ponudite primerne informacije, kam naj se obrne po pomoč.

Odprtost in iskrenost v deljenju občutkov in čustev sta znaka, da vzdušje temelji na zaupanju in gotovosti, kar je ključni element za doseganje povezanosti znotraj skupine. Prav tako je ključno, da spregovorite in prepoznate, koliko škode in bolečine lahko povzročijo kršitve človekovih pravic in diskriminacija, še posebej mladim. Teme človekovih pravic ne zadevajo le dejstev, ampak gre za trenutke v resničnih življenjih, ki vključujejo tudi čustva. Vse to je nujno za refleksijo in opolnomočenje mladih ljudi, da znajo prepoznati in se vživeti v položaj drugih, ki so v svojem okolju žrtve kršitev človekovih pravic, in da bodo znali v prihodnje organizirati in izpeljati skupne akcije za izboljšanje razmer.

SPREMINJANJE IN PRILAGAJANJE AKTIVNOSTI

Pomembno je, da kot izvajalec aktivnosti ne preценite, koliko aktivnosti lahko izvedete v okviru ene delavnice ali srečanja. Zapomnite si, da je lahko delo skozi participatorne metodologije naporno in težko za udeležence, zlasti ko se morajo spomniti in deliti lastne izkušnje. Vedno poskrbite, da imate na voljo dovolj časa za aktivnosti, ki jih boste izvedli.

Če izvajate usposabljanje in ne le ene delavnice, je pomembno, da poudarite, kako ključno je, da so udeleženci vseskozi prisotni.

Ne preskočite ključnih korakov v metodologiji učenja človekovih pravic, ki so predstavljeni v tem priročniku, razen če ste popolnoma prepričani, da to ne bo okrnilo logike in poteka. Če pričakujete, da bodo nekatere aktivnosti vzele več časa, kot je planirano, jih prilagodite tako, da to vseeno ne bo okrnilo vsebine, ki jo pokrijejo.

Če morate izpustiti nekatere aktivnosti ali njihove dele zaradi pomanjkanja časa ali nepredvidenih okoliščin, bodite pozorni, da na koncu vsake izobraževalne aktivnosti izvedete refleksijo, pri kateri udeleženci podajo svoje predloge, kaj lahko naredijo sami ali skupaj.

Morda boste morali prilagoditi aktivnosti, da se bodo bolje ujemale z okoljem in potrebami udeležencev. Bodite pozorni, da uporabljate primeren jezik. Tudi primeri in študije primerov morajo biti takšni, s katerimi se lahko udeleženci poistovetijo.

Pri nepismenih ali napol pismenih ali zelo mladih udeležencih se je smiselno osredotočiti na aktivnosti, ki vključujejo risanje, fotografije in druge vizualne pripomočke.

Aktivisti Amnesty International med kampanjo za varne šole,
Berlin, 2008.

PET
SPREMENIMO,
KAKO ŽIVIMO:
MOČ UKREPANJA

5.1 UKREPANJE

“Nikoli ne dvomi, ali lahko majhna skupina resnih in predanih ljudi spremeni svet; v resnici je to edino, kar ga kdajkoli je.”

Margaret Mead, (1901 – 1978), antropologinja

Učenje človekovih pravic lahko omogoči, opolnomoči in navduši mlade posameznike, da odigrajo aktivno vlogo v spreminjanju lastnih življenj ter se soočijo s krivičnimi realnostmi, ki jih povzročajo kršitve človekovih pravic. Ukrepanje za zaščito ali zahtevanje človekovih pravic je pomemben del učnega procesa spreminjanja in opolnomočenja mladih. Zato je prav, da izvajalci aktivnosti vzpodbujajo in podpirajo udeležence, da načrtujejo in izvedejo akcije kot del izobraževalnih aktivnosti, ki utrjujejo učenje.

Ukrepi, da se uresniči, okrepi in zaščiti človekove pravice, so lahko zelo raznoliki in jih lahko izvede posameznik ali cela skupina skupaj. Skupne akcije zahtevajo vsaj malo organizacije in koordinacije med udeleženci, kar bo včasih zahtevalo pomoč in podporo izvajalca aktivnosti.

Pomembno je, da na koncu vsake aktivnosti mlade vzpodbudite k ukrepanju, morda celo namenite nekaj časa samo temu, da mladi premislijo, naredijo in predstavijo načrt ter dobijo odzive sovrstnikov na akcijo, ki jo želijo izvesti. Za začetek bo pomagalo, če mlade, ki jih zanima izmenjati ideje glede ukrepanja, skupaj razvrstite v skupino, v kateri se lahko pogovorijo, kakšno akcijo, kako, kje in kdaj bi radi organizirali. Po uvodni razpravi si bodo morda mladi želeli o temi izvedeti še več, dobiti več informacij na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni, da se dokončno odločijo, kakšno akcijo bi želeli izvesti.

Spodaj je nekaj primerov akcij, ki jih lahko naredijo vsak zase ali skupaj. To še zdaleč ni popoln seznam; in ko bodo premislili lokalno situacijo in vse informacije ter uporabili nekaj domišljije in navdiha, bodo morda ustvarili nove ideje. Dovolite, da so mladi kreativni in se imajo dobro!

PRIDOBITE VEČ INFORMACIJ

- n Stopite v stik z Amnesty International v vaši državi.
- n Poiščite informacije o revščini in človekovih pravicah na spletu ali v lokalni knjižnici.
- n Opravite intervjuje z ljudmi v šoli ali lokalni skupnosti.

OSVEŠČAJTE PRIJATELJE, DRUŽINSKE ČLANE, LOKALNO SKUPNOST

- n Najdite kreativne načine, kako s prijatelji, družino ali v lokalni skupnosti deliti informacije in razmisleke, ki se porodijo med pogovori ali aktivnostmi. Razpravljajte!
- n Naredite plakate in posterje, s katerimi opozorite na določen problem.
- n Oblikujte letak z informacijami, kjer opozorite tudi na zaskrbljujoče stanje človekovih pravic v vašem okolju; razdelite jih v učilnici, na cesti ali od vrat do vrat.
- n Napišite članek za šolski ali lokalni časopis.
- n Organizirajte razstavo ali javno debato ali pohod glede določenega vprašanja; povabite prijatelje in družino.
- n Najdite film, ki govori o tej temi, in organizirajte njegov ogled za vrstnike ali širšo skupnost, čemur naj sledi debata.
- n Predstavite skeč ali igro, ki govori o tej temi; povabite prijatelje, sovrstnike in širšo skupnost, da sodelujejo ali si igro le ogledajo.
- n Pripravite radijsko oddajo in se dogovorite z lokalno radijsko postajo za njeno predvajanje.
- n Napišite pesem ali muzikal; zamislite si plesno predstavo in jo izvedite!

DOKUMENTIRAJTE IN POROČAJTE O KRŠITVAH ČLOVEKOVIH PRAVIC

- n Bodite pozorni na situacije v lastnem okolju (na ulici, v javnem prometu, v bolnici, trgovini, šoli ali službi...), kjer se krši ali omejuje pravice nekaterih ljudi, in na to, kako okolica reagira.
- n Fotografirajte ali posnemite te situacije na video in jih posredujte v javnost (Facebook, Youtube), pri čemer poskrbite, da spoštujete pravila glede varovanja zasebnosti.
- n Narišite ali naslikajte prizore kršitev človekovih pravic, vezanih na revščino, ki jih opazite, in / ali kako bi se te situacije lahko razrešilo. Organizirajte natečaj!
- n Na šoli ali v sosesčini izvedite anketo. Na javnem dogodku ali v lokalnem mediju naj se objavi rezultate.
- n Napišite članke ali mnenja za lokalni ali nacionalni časopis.

Udeleženci Akcijskega programa za učenje o pravicah, ki ga je izvajala Amnesty International, so prišli pred zimbabvejsko ambasado v Pretoriji v Južnoafriški republiki izraziti podporo zagovornikom človekovih pravic v Zimbabveju, december 2004.

© Amnesty International / Esther Spangiers

Učenje človekovih pravic – risanje s kredo v šoli v Delftu, Nizozemska, 2007.

VKLJUČITE ŠE OSTALE – NA LOKALNI ALI MEDNARODNI RAVNI

- n Vzpostavite skupino za človekove pravice na šoli ali v vaši skupnosti.
- n Začnite spletno razpravo (lahko prek Facebooka) in poskusite vključiti ljudi iz različnih držav.
- n Začnite pisati blog ali vzpostavite svojo spletno stran, na kateri objavljajte delo vaše skupine na področju človekovih pravic.
- n Začnite ali se udeležite kampanj in akcij Amnesty International (več o tem pod točko 5.2) in drugih organizacij.
- n Podpišite peticije in pritegnite tudi druge k njihovem podpisu.
- n Stopite v stik s predstavniki lokalnih oblasti, če želite opozoriti na posamične teme ali kršitve človekovih pravic.

© Amnesty International Norway

IN ŠE VEČ!

NASVETI ZA UKREPANJE

1. Izberite področje / problem. Morda se odločite nekaj ukreniti za izboljšanje razmer ali rešitev problemov, ki jih opazite v lastni skupnosti ali zanje slišite v medijih. Lahko si tudi izberete primer, za katerega ste izvedeli v šoli ali sami. Najti problem ni težko, ostati osredotočen nanj pa je.

Poskusite že na začetku napisati, kaj natančno želite doseči in zakaj. Začrtajte si več majhnih korakov, saj ne boste mogli rešiti vsega naenkrat.

2. Raziščite zadevo. Na šoli in v sosesčini se pozanimajte glede problema in tega, kaj si ljudje o njem mislijo. Pokličite uradne institucije za informacije. Napišite pisma. Sledite medijem, ali poročajo o tem problemu.

3. Zberite ideje možnih rešitev in izberite eno. Zberite ideje o vseh možnih rešitvah, ki se jih lahko spomnite, tudi najbolj čudnih. Potem izberite eno ali dve rešitvi, ki se zdita najbolj mogoči in bosta najverjetneje pripomogli k največ spremembam.

4. Zgradite podporo. Najdite kolikor je mogoče veliko ljudi, ki so zaskrbljeni zaradi problema in se strinjajo z vašo rešitvijo. Povprašajte v svoji skupnosti. Vprašajte učitelje, uradnike, lokalne aktiviste in mlade. Več ljudi se vam bo pridružilo, več moči boste imeli, da kaj spremenite.

5. Prepoznajte svoje nasprotnike. Pozanimajte se, kdo so ljudje in organizacije, ki nasprotujejo vaši rešitvi. Verjetno ne bodo 'zlobneži', ampak preprosto ljudje, ki imajo drugačno mnenje. Premislite, ali se ne bi srečali z njimi: morda bi lahko našli skupno rešitev. Če nič drugega, boste vsaj razumeli razmišljanje drug drugega. V vsakem primeru bodite do drugih vedno vljudni in spoštljivi, tudi če imate drugačno mnenje.

6. Razširite sporočilo. Na vse primerne in možne načine poskrbite, da bo čim več ljudi izvedelo za problem, ki ga želite rešiti, in za rešitve, ki jih predlagate. Časopise, radie in televizije ponavadi zanimajo zgodbe o angažiranih mladih. Nekatere TV in radio postaje imajo tudi določen čas, ko brezplačno predstavijo družbene projekte, ki stremijo k izboljšavam. Napišite pismo uredniku. Več ljudi bo vedelo, kaj počnete, več jih bo morda pripravljenih vas podpreti.

7. Zberite sredstva. To ni nujno, a včasih pomaga, da imaš nekaj denarja, ki ga lahko porabiš na poti za doseg rešitve.

8. Uresničite svojo rešitev. Naredite seznam korakov, ki jih morate narediti do cilja, in ko ste enkrat pripravljeni, to preprosto naredite!

9. Kritično ocenite / evalvirajte. Vaš načrt deluje? Kako to veste? Poskušajte določiti nekaj znakov, po katerih lahko izmerite vaš uspeh. Je nekaj, kar počnete, učinkovito, drugo pa ne? Ste poskusili vse? Obdržite odprto glavo in kreativno razmišljajte o možnostih, kako rešiti problem. Po potrebi spremenite svoj načrt.

10. NE OBUPAJTE!
Reševati problem pomeni
zavračati pristope, ki ne delujejo,
dokler ne najdete tiste, ki deluje.
Ne ozirajte se na ljudi, ki govorijo,
da se problema ne da rešiti.
Ostanite osredotočeni na cilj
in vztrajajte!

Prيرهeno po: N Flowers et al.,
*The Human Rights Education
Handbook: effective practices for
learning action and change.*

5.2 POVEZOVANJE S KAMPANJAMI IN AKCIJAMI AMNESTY INTERNATIONAL

Dober način spodbujanja dolgoročnega skupnega delovanja je, da se **povežete in pridružite kampanjam in akcijam Amnesty International**. Za te kampanje so gradiva in nasveti za ukrepanje že razviti in jih lahko hitro prilagodite in uporabite. Hkrati bo to vsem udeležencem dalo občutek, da so del večje mreže in jim omogočilo, da ukrepajo s pisanjem pisem (apelov), pošiljanjem SMS sporočil, z lobiranjem lokalnih in nacionalnih politikov, s sodelovanjem na demonstracijah in z organiziranjem javnih dogodkov na lokalni ravni.

SPLETNA STRAN AMNESTY INTERNATIONAL

Več informacij o kampanjah, na katerih trenutno dela Amnesty International, in o tem, kako se pridružiti organizaciji, dobite na:

www.amnesty.si

Če želite več informacij o Amnesty International ali bi se nam želeli pridružiti, prosim kontaktirajte Amnesty International Slovenije

PRIDRUŽI SE KAMPANJI ZAHTEVAMO DOSTOJANSTVO!

Po celem svetu ljudje, ki živijo v revščini, zahtevajo dostojanstvo. Hočejo, da se krivice in njihova izključenost končajo. Hočejo imeti vpliv na odločitve, ki vplivajo na njihova življenja. Hočejo, da se spoštuje njihove pravice in da se njihove glasove upošteva. Pridružite se jim in ukrepajte!

Amnesty International si s kampanjo Zahtevamo dostojanstvo! prizadeva doseči, da bodo ljudje, ki živijo v revščini, uživali in lahko uveljavljali svoje pravice, zahtevali odgovornost vlad, podjetij in mednarodnih finančnih institucij za posledice njihovih ravnanj na njihove človekove pravice in bodo vključeni v sprejemanje odločitev, ki vplivajo na njihova življenja.

Kampanja se osredotoča na štiri glavne teme: barakarska naselja in neformalna naselja, zdravje žensk v povezavi z nosečnostjo in s porodom (maternalno zdravje) ter spolne in reproduktivne pravice, odgovornost podjetij in pravno uveljavljanje ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic.

Če se želite pridružiti tem prizadevanjem ali izvedeti, kaj počno drugi ljudje po celem svetu, pogledajte na:

www.amnesty.org/en/demand-dignity

www.amnesty.org/en/activism-center

Obiščete lahko tudi aktivistični center na spletni strani slovenske Amnesty International – www.amnesty.si

GLOBALNI AKTIVISTIČNI CENTER AMNESTY INTERNATIONAL

Na globalnem spletnem aktivističnem centru Amnesty International najdete trenutne pobude, v okviru katerih lahko s svojimi dejanji pomagata preprečiti kršitve človekovih pravic na različnih koncih sveta. Lahko najdete in podpišete peticije, uporabite druge aktivistične pripomočke in se naročite na novice za različne kampanje Amnesty International.

Povsod, kjer povezava na splet ne predstavlja težav, je lahko globalni aktivistični center dober način, kako mlade in odrasle vzpodbuditi, da ukrepajo s kratkimi in učinkovitimi akcijami ter ugotovijo, kako lahko tudi oni prispevajo k spremembi.

Globalni aktivistični center Amnesty International najdete v štirih jezikih:

v angleščini: www.amnesty.org/en/activism-center

v francoščini: www.amnesty.org/fr/activism-center

v španščini: www.amnesty.org/es/activism-center

v arabščini: www.amnesty.org/ar/activism-center

Na globalnem aktivističnem centru najdete tudi povezave na socialna omrežja na Facebooku, Twitterju, YouTubeu in Flickrju, ki jih ureja mednarodni sekretariat Amnesty International. Te najdete:

v angleščini: www.amnesty.org/en/activism-center/activism-tools/social-networks

v francoščini: www.amnesty.org/fr/activism-center/activism-tools/social-networks

v španščini: www.amnesty.org/es/activism-center/activism-tools/social-networks

v arabščini: www.amnesty.org/ar/activism-center/activism-tools/social-networks

Handwritten notes on a yellow sticky note at the top of the page, partially obscured by a hand.

INVOLVING
IN CREATING
EDUCATIONAL
MATERIAL

HUMAN
RIGHTS
FRIENDLY
SCHOOL

Handwritten notes on several yellow sticky notes in the middle section of the page, partially obscured by a hand.

Handwritten notes on a yellow sticky note at the bottom left of the page.

ŠEST

**EVALVIRANJE AKTIVNOSTI
UČENJA ČLOVEKOVIH
PRAVIC**

6.1 ZAKAJ EVALVIRAMO?

Kot izvajalci aktivnosti učenja človekovih pravic želimo udeležence opremiti z novim znanjem o človekovih pravicah. Hkrati želimo povečati njihovo vedenje o kršitvah človekovih pravic in jih vzpodbuditi, da kritično analizirajo kulturne, družbene in politične dejavnike, ki prispevajo k tem kršitvam. Udeležencem želimo dati priložnost, da na novo ocenijo lastna stališča, vrednote in obnašanje ter dobijo moč, da ukrepajo na načine, ki prispevajo k izpodbijanju in spreminjanju krivičnih razmer, ki povzročajo kršitve človekovih pravic.

Zato je evalvacija aktivnosti učenja človekovih pravic nujno potrebna. Pomaga nam razumeti naše delo učenja človekovih pravic, njegov učinek in kako prispeva k oblikovanju kulture človekovih pravic, v kateri so človekove pravice zaščitene in spoštovane. Hkrati s tem preverimo, da se zares odzivamo na potrebe in pričakovanja naših udeležencev in smo dovzetni za kontekst njihove okolice in na izzive človekovim pravicam, s katerimi se oni soočajo.

Evalvacija bi nam predvsem morala pomagati meriti učinkovitost, materiale, smotrnost in rezultate aktivnosti učenja človekovih pravic. Ponavadi se osredotoči tako na organizacijo in izvedbo aktivnosti (seminarjev, delavnic, akcij) kot na rezultate, ki jih je izvedba dosegla (učenje človekovih pravic, opolnomočenje, sposobnost, da se ukrepa). Ti se lahko kažejo pri posameznikih, v širši skupnosti ali v organizaciji pa tudi na ravni družbe. Zato jih je težje meriti, saj so pogosto vezani na spremembe v stališčih, vrednotah ali obnašanju udeležencev.

Nekatere rezultate se morda lahko poveže s spremembami v življenjih ljudi, ki jih želimo doseči skozi proces opolnomočenja. Spodaj je nekaj primerov, kako se lahko pokažejo.

n Opolnomočenje, ki se kaže kot novo znanje, ki so ga udeleženci pridobili o človekovih pravicah, o pomenu razumevanja ideje človekovih pravic za analiziranje lokalnih problemov in o mehanizmih, ki zagotavljajo, da so njihove človekove pravice spoštovane.

n Opolnomočenje, ki se odraža v spremembah vrednot, stališč in znanj s perspektive človekovih pravic ter sposobnosti udeležencev, da te spremembe krepijo in širijo skozi posamezne in skupne akcije.

n Opolnomočenje, ki se kaže v dejanjih udeležencev, skozi katera krepijo in širijo spoštovanje človekovih pravic tako v zasebnem kot javnem prostoru.

Če nas pri udeležencih zanimajo ti rezultati, lahko ocenjujemo aktivnosti učenja človekovih pravic na različnih ravneh:

odziv udeležencev – kaj si mislijo in kako so se počutili med aktivnostjo,

učenje – povečanje znanja in zmožnosti ukrepanja,

obnašanje – koliko se je izboljšalo njihovo obnašanje in zmožnost ukrepanja,

rezultati – učinek na širšo skupnost kot posledica ravnanj / akcij udeležencev.

V tem priročniku le na kratko začrtamo, kaj je prav, da izvajalci aktivnosti upoštevajo, ko evalvirajo učenje človekovih pravic. Bolj poglobljene informacije in praktična orodja za evalvacijo programov, projektov in aktivnosti učenja človekovih pravic najdete v priročniku Amnesty International v angleščini *Learning from Our Experience: Human Rights Education Monitoring and Evaluation Toolkit*.

Prerejeno po Amnesty International, *Learning from Our Experience: Human Rights Education and Monitoring Toolkit*, Amnesty International Publication, 2010.¹⁰

6.2 PARTICIPATORNA EVALVACIJA

Participatorna evalvacija vključuje oceno doseženih sprememb skozi postopke, v katerih sodelujejo vsi vpleteni, od katerih vsak vpliva ali je pod vplivom učinkov, ki se jih ocenjuje. Ta metoda opolnomoči vse vpletene, da ukrepajo, izboljša javno odgovornost in ponudi relevantne informacije za strateško načrtovanje na različnih ravneh.

Participatorna evalvacija zahteva sodelovanje udeležencev in vseh vpletenih na način, ki ne zajema le posvetovanja. Je vključujoča in želi doseči popolno in enako sodelovanje v procesu evalvacije, ki prispeva k opolnomočenju vseh vpletenih, da ukrepajo in tako izboljšajo tudi odgovornost. Participatorni pristop je analitičen in usmerjen k ukrepanju. Ko se ga uporabi v okviru aktivnosti učenja človekovih pravic, omogoči izvajalcem aktivnosti in udeležencem, da skupaj premislijo o napredku in omejitvah, pridobijo še več pomembnega znanja in na novo naučeno uporabijo, da izboljšajo kakovost lastnega dela.

Participatorna evalvacija je koristna v številnih pogledih:

- Omogoči, da izvajalec aktivnosti in udeleženci sami prepoznajo neposredna evalvacijska **vprišanja**, ki bodo pri analizi ponudila takojšnje odgovore, kako izboljšati proces učenja človekovih pravic.
- Omogoči **skupni razmislek in analizo**, ki lahko izboljšata vsebino in metodologijo učenja človekovih pravic.
- Krepi **občutek soudeležbe** v procesu evalvacije kot tudi v procesu učenja človekovih pravic, ki se evalvira.
- Gre za izkušnjo, ki krepi samozavest in **opolnomoči**, kar omogoči udeležencem, da razvijejo občutek zavezanosti k procesu učenja človekovih pravic in k delu za dosego želenih rezultatov.
- Ob krepitvi spretnosti izvedbe evalvacije hkrati omogoča **skupno učenje** in oblikovanje primernih strategij ali aktivnosti, da se izboljša zmožnost doseči zastavljene cilje in želje.

- Ponuja priložnost za razvijanje demokratičnih, vključujočih **tehniki vodenja** in krepi skupinsko delo, kjer so različni glasovi in pogledi izraženi in upoštevani pri prilagajanju strategij in akcij.

© Amnesty International/Luca Darniani

Izvajalci aktivnosti učenja človekovih pravic Amnesty International med delavnico o človekovem dostojanstvu, London, Velika Britanija, november 2010.

6.3 METODE IN TEHNIKE PARTICIPATORNE EVALVACIJE

Izbira metod in tehnik participatorne evalvacije aktivnosti učenja človekovih pravic je odvisna predvsem od tega, kako aktivnosti načrtujete in izvedete, pa tudi od pričakovanih rezultatov. Pri pobudah učenja človekovih pravic bo participatorna evalvacija nujno upoštevala cilje in pričakovane rezultate izobraževalnega procesa kot celote in posameznih aktivnosti ali nizov aktivnosti, ki so predstavljale en sklop ali poglavje v izobraževanju. Evalvacija se bo osredotočila tudi na tip izvedenih akcij in njihove rezultate.

© Amnesty International

Udeleženci v projektu Amnesty International Izobraževanje za človekovo dostojanstvo med evalvacijo aktivnosti, Italija, 2011.

Evalvacija učenja človekovih pravic se osredotoči na spodnje elemente.

▫ **Stopnjo ali raven doseženih zadanih ciljev** in pričakovanih rezultatov. Pri tem je pomembno vprašati za mnenje tudi udeležence.

▫ **Novo znanje o človekovih pravicah in na to vezanih** tem, ki so ga udeleženci pridobili skozi udeležbo pri usposabljanju.

▫ **Spremembe v stališčih in vrednotah**, do katerih je prišlo pri udeležencih zaradi razmisleka in analitičnih procesov, ki jih je vzpodbujalo usposabljanje.

▫ **Sprememba v obnašanju in medčloveških odnosih**, ko udeleženci posvojijo vrednote človekovih pravic kot del njihovega lastnega sistema vrednot in so prek tega tudi opolnomočeni.

▫ **Izpeljane akcije** s strani udeležencev, ki krepijo in ščitijo človekove pravice (njihove lastne in pravice drugih) ter rezultati akcij.

Evalvacija konkretnih aktivnosti učenja človekovih pravic se lahko osredotoči tudi na:

▫ **primernost uporabljene metodologije** in koliko je uspela vključiti udeležence in doseči njihovo čim večje sodelovanje,

▫ **tematsko vsebino**, ki je bila obravnavana,

▫ **izvajanje aktivnosti**, skupinsko delo / usklajevanje, načrtovanje,

▫ **logistične** vidike usposabljanja (prostor, razmere, materiali in pripomočki, organizacija).

EVALVACIJA IN MERJENJE SPREMOMB V ZNANJU, ODNOSIH IN V OBNAŠANJU

Evalvacija in merjenje sprememb v znanju, stališčih in obnašanju, ki se zgodi pri udeležencih in med njimi, je pomemben proces v učenju človekovih pravic. Rezultati pomagajo usmeriti in izboljšati bodoče načrte in aktivnosti izobraževanja.

Kot izvajalec aktivnosti lahko uporabite spodnje načine oziroma orodja.

▫ **Vprašalnike**, ki jih izpolnijo udeleženci v določenih trenutkih med izobraževalnim procesom (denimo ob koncu vsakega dne usposabljanja, na koncu usposabljanja in naknadno tri, šest ali 12 mesecev po usposabljanju).

Lahko gre za vprašanja z danimi več možnimi odgovori ali odprta vprašanja ali za mešanico obojih. Za merjenje na novo pridobljenega znanja in sprememb v odnosu in obnašanju se lahko oblikuje in uporabi predhodne in naknadne vprašalnike.

▫ **Odprto ocenjevanje** vseh skupaj, ki ga vodi izvajalec aktivnosti, ki lahko pripravi vprašanja in teme ocenjevanja vnaprej ali / in povabi udeležence, da predlagajo, katere vidike procesa izobraževanja bi želeli oceniti.

▫ **Fokusne skupine**, v katerih so izbrani udeleženci, ki po koncu izobraževanja bolj poglobljeno predebatirajo določene teme, še posebej tiste, vezane na spremembe v stališčih, vrednotah in obnašanju, opolnomočenje in izvedene akcije.

▫ **Dnevniki**, v katere udeleženci sistematično in v teku določenega obdobja zapisujejo svoje razmisleke o izkušnjah, ki so jih pridobili skozi aktivnosti med izobraževanjem, in svoje mnenje in občutke o tem. Udeležence se lahko prosi, da drug drugega intervjuvajo glede na to, kar so zapisali o vsebinah, metodologiji, izvedbi aktivnosti, izobraževalnem okolju, logistiki in drugem.

TEHNIKE ZA HITRO EVALVACIJO IZOBRAŽEVALNIH AKTIVNOSTI Z UDELEŽENCI

Kratke, participatorne aktivnosti za evalvacijo poteka ali aktivnosti učenja človekovih pravic se lahko izvede z uporabo preprostih tehnik, ki niso le uporabne, ampak tudi na kreativen in interaktiven način vključijo udeležence v kritično analizo njihove izkušnje učenja. Nekaj teh aktivnosti za participatorno evalvacijo, ki se jih lahko uporabi na koncu posamezne aktivnosti ali celotnega izobraževanja, je vključenih v Prilogi 1.

© Amnesty International/Luca Damiani

SEDEM
USPOSABLJANJE
IZVAJALCEV AKTIVNOSTI:
DELAVNICE O PARTICIPATORNIH
METODOLOGIJAH IN
SPRETNOSTIH ZA
IZVAJANJE AKTIVNOSTI

7.1 KAKO UPORABITI DELAVNICE ZA USPOSABLJANJE IZVAJALCEV AKTIVNOSTI

Delavnice, ki so vključene v to poglavje za usposabljanje izvajalcev aktivnosti, je oblikovanih z namenom, da se okrepi spretnosti učiteljev, trenerjev, mladinskih aktivistov in izvajalcev aktivnosti med vrstniki, ki želijo izvajati učenje človekovih pravic z uporabo participatornih metodologij in na sploh okrepiti svoje spretnosti izvajanja aktivnosti.

Prav je, da imajo izvajalci aktivnosti, odgovorni za izvedbo delavnic, že predhodne izkušnje kot izvajalci aktivnosti, kot tudi, da so močno zavezani h krepitvi participatornih metodologij in vanje zaupajo. V tem delu se zaradi lažjega razumevanja uporablja izraz 'izvajalec aktivnosti' za poimenovanje tistega posameznika, ki vodi usposabljanje, izraz 'udeleženeec' pa za tiste, ki sodelujejo v usposabljanju.

Vsaka delavnica traja od ene do dve šolski uri in omogoča, da se jo prilagodi glede na to, kako se jo izvede. Če je na voljo več časa, se lahko lotite bolj poglobljene in obsežne analize.

Idealna velikost skupine za usposabljanje bodočih izvajalcev aktivnosti je od 16 do 24 udeležencev. Vendar se lahko te delavnice uporabi tudi z manjšimi skupinami. Kjer je govora o delu v malih skupinah, je v njih od štiri do šest članov. Velikost malih skupin lahko prilagodite glede na velikost cele skupine in glede na aktivnost, ki jo izvajate.

© Amnesty International - Luca Damiani

PRIMERI NAČRTOV USPOSABLJANJ ZA IZVAJALCE AKTIVNOSTI

Spodaj so primeri načrtov za izvajalce aktivnosti, ki temeljijo na aktivnostih, predstavljenih v tem priročniku, ki pa so odvisni predvsem od specifičnih potreb izvajalca aktivnosti in udeležencev ter časa, ki je na voljo.

1. primer:

Enodnevni program usposabljanja o participatornih metodologijah:

- n delavnica 1: participatorne metodologije in učenje človekovih pravic,
- n delavnica 2: aktivna participacija,
- n delavnica 3: sodelovanje in moč.

2. primer:

Enodnevni program usposabljanja o izvajanju aktivnosti in tehnikah:

- n delavnica 4: vloga in lastnosti dobrega izvajalca aktivnosti,
- n delavnica 5: skupinska dinamika,
- n delavnica 6: kako vzpostaviti pozitivno učno okolje,
- n delavnica 7: kako ravnati v nepričakovanih in težkih situacijah?

3. primer:

Dvodnevno usposabljanje o participatornih metodologijah in izvajanju aktivnosti:

- n programa zgornjih enodnevnih usposabljanj se izvede drugega za drugim.

4. primer:

Večkratna krajša usposabljanja o participatornih metodologijah in izvajanju aktivnosti (odvisna od potreb in časa, ki ga imajo udeleženci):

- n tedenska dvourna usposabljanja v teku šestih tednov,
- n dvakrat tedenska usposabljanja v teku treh tednov,
- n ena delavnica dnevno (lahko zvečer), sedem dni zapored.

Delavnice pa se lahko uporabi tudi po potrebi, ko se je treba osredotočiti na posamezno temo, ki se je pojavila med procesom usposabljanja (denimo delavnica 2, če se je treba soočiti s problemi moči in participacije, ali delavnica 6 o tem, kako ravnati v nepričakovanih ali težkih situacijah med potekom aktivnosti).

7.2 IZOBRAŽEVALNE DELAVNICE ZA USPOSABLJANJE IZVAJALCEV AKTIVNOSTI

PRVA DELAVNICA:

PARTICIPATORNE METODOLOGIJE IN UČENJE ČLOKOVIVH PRAVIC

CILJI

Cilj delavnice je povečati razumevanje udeležencev, kaj so koristi in kaj so načela participatorne metodologije v okviru učenja človekovih pravic.

Na koncu te delavnice bodo udeleženci:

- n analizirali dva modela izobraževanja (šolskega in participatornega), njune različne cilje, metode in tehnike,
- n spoznali načela participatornih metodologij in analizirali njihovo primernost za učenje človekovih pravic.

TA DELAVNICA JE SESTAVLJENA IZ ŠTIRIH KORAKOV:

prvi korak: uvod in organizacija skupin (vsi skupaj),

drugi korak: razprava o izobraževalnih modelih (delo v skupinah),

tretji korak: analiza izobraževalnih modelov (vsi skupaj),

četrti korak: participatorne metodologije in učenje človekovih pravic (interaktivna predstavitev).

ČAS

60 – 90 minut

POTREBŠČINE

- n Kopija dveh slik / izobraževalnih modelov, vezanih na aktivnost (ali dve kopiji vsake slike, če bo delo potekalo v 4 skupinah). Pomembno je, da dobi vsaka skupina le eno sliko, ki jo analizira, in ne obeh.
- n Papir ali tabla, pisala in lepilni trak.

NASVETI ZA IZVAJALCA

- ? Pred izvedbo delavnice mora izvajalec pozorno preučiti tretje poglavje o **metodologiji** (posebej podpoglavja 3.2 Metodologije in učna okolja, 3.3 Participatorne metodologije in 3.4 Metodologije, metode in tehnike), tako da dobi jasno sliko ključnih konceptov in kako se navezujejo drug na drugega.
- ? Če se to delavnico izvaja v majhni skupini (z manj kot 10 udeleženci), lahko koordinirate razpravo vsake slike / izobraževalnih modelov z vsemi udeleženci skupaj, enega za drugim, pri čemer si pomagajte z vprašanji iz drugega koraka.
- ? Če je udeležencev več (25 ali več), lahko delo poteka v štirih in ne le dveh skupinah. To pomeni, da bosta vsako sliko / izobraževalni model analizirali dve skupini.
- ? Vnaprej pripravite predstavitev, ki jo boste uporabili pri četrtem koraku. Odvisno od situacije gre lahko za zapis koncepta in načel participatornih metodologij na večji papir ali v predstavitev programa powerpoint.

Prvi korak: uvod in organizacija skupin**Vsi skupaj**

- n Razložite udeležencem, da bodo razpravljali o različnih modelih izobraževanja, njihovih ciljih in rezultatih.
- n Razdelite udeležence v dve ali štiri skupine (v vsaki skupini naj bo pet ali šest udeležencev).
- n Vsaki skupini dajte eno od slik izobraževalnega modela, ki so priložene aktivnosti.
- n Vsako skupino prosite, naj določijo nekoga, ki bo vodil razpravo, in nekoga, ki bo delal zapiske.
- n Vsaki skupini dajte večji list in pisala, na katerega lahko zapišejo svoje povzetke, ki jih bodo nato predstavili vsem udeležencem.

Drugi korak: razprava o izobraževalnih modelih**Delo v skupinah**

- n Skupinam razdelite vprašanja, ki naj vodijo njihove razprave:
 1. Kaj vam slika pove o izobraževanju?
 2. Kaj mislite, da želi ta izobraževalni model doseči?
 3. Kaj so ključne metode in tehnike, ki so uporabljene v tem modelu za doseg ciljev (predavanja, delavnice, delo v skupinah...)?
 4. Kdo sodeluje v tem izobraževalnem modelu in kako? (na primer vloga učitelja, vloga učenca ...)
 5. Kako bi poimenovali ta izobraževalni model in zakaj?

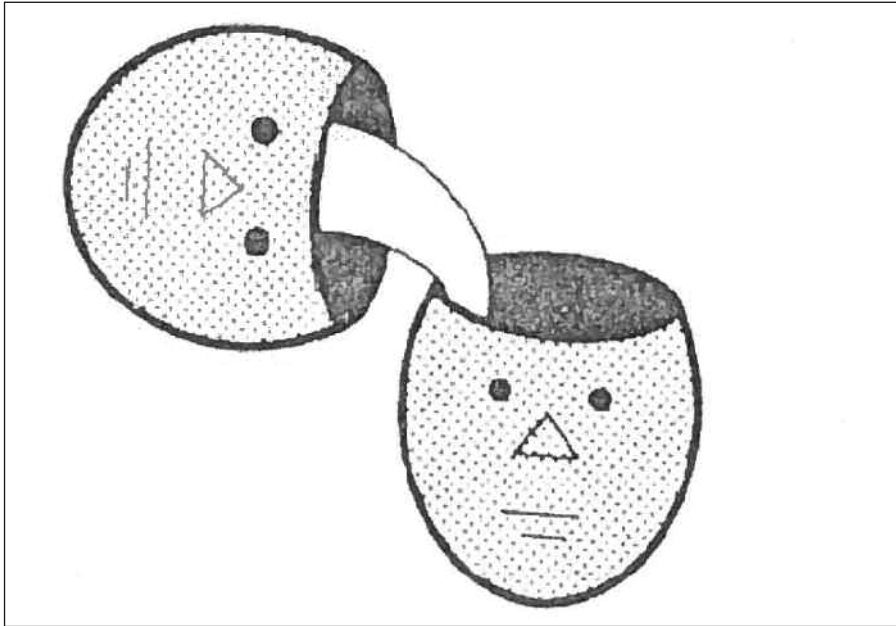

© Amnesty International

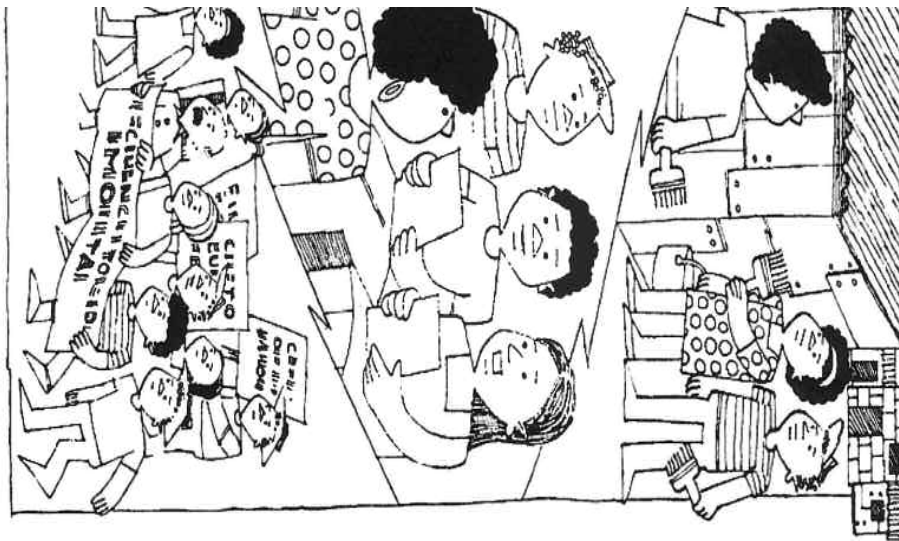
Izvajalci učenja človekovih pravic med skupinskim delom med usposabljanjem v Cotonou, Benin, oktober 2005.

Sliki kopirajte, izrežite in dajte po eno sliko vsaki skupini (glej prvi korak v Organizaciji dela v skupinah).

Prvi izobraževalni model

Drugi izobraževalni model

© Ediciones de la Torre

Tretji korak: analiza izobraževalnih modelov**Vsi skupaj**

n Skupino, ki je razpravljala o prvem izobraževalnem modelu, prosite, da pokaže sliko in pripravljeni list s povzetkom še ostalim. Poskrbite, da vsi udeleženci vidijo sliko izobraževalnega modela, ki ga je skupina analizirala.

n Ko skupina zaključi predstavitev, vprašajte ostale, ali imajo kakšna vprašanja za razjasnitev, a se ne spuščajte v analizo izobraževalnega modela.

n Če je tudi druga skupina analizirala prvi izobraževalni model, jih prosite, da predstavijo svoje zaključke.

n Ponovite potek dogodkov s skupino ali skupinama, ki je analizirala / sta analizirali drugi izobraževalni model.

n Usmerjajte analizo in debato s pomočjo vprašanj.

1. Kaj so podobnosti in razlike glede na **CILJE** izobraževalnih modelov?
2. Kakšne podobnosti in razlike obstajajo glede na uporabljene **METODE IN TEHNIKE**?
3. Kako se med modeloma razlikuje **PARTICIPACIJA**? Zakaj?
4. Katere značilnosti vsakega od modelov so primerne za krepitev participatornega učenja človekovih pravic in zakaj?

n Prosite enega ali dva od udeležencev za pomoč pri zapisovanju mnenj in idej iz razprave na tablo ali list papirja.

Usposabljanje za mongolske učitelje na mongolsko-indijski srednji šoli v Ulan Batorju, Mongolija, 2009.

Četrti korak: participatorne metodologije in učenje človekovih pravic**Interaktivna predstavitev**

n Izhajajoč iz podpoglavja 3.3 Participatorne metodologije na kratko predstavite:

- ? koncept participatornih metodologij,
- ? načela participatornih metodologij (pomagajte si z okvirčkom v podpoglavju 3.3 Načela participatornih metodologij v učenju človekovih pravic).

n Med predstavitvijo vzpodbudite udeležence, da zastavljajo vprašanja in komentirajo ter ponudijo svojo kritično analizo participatornih metodologij.

n Vprašajte udeležence, zakaj menijo, da so participatorne metodologije primerne za učenje človekovih pravic.

n Za zaključek vprašajte udeležence, kaj bodo morali spremeniti, da bodo lahko uporabili participatorne metodologije v učenju človekovih pravic, ki ga izvajajo.

n Prosite enega ali dva od udeležencev za pomoč pri zapisovanju mnenj in idej iz razprave na tablo ali list papirja.

© Sodnomdoo Dolger

DRUGA DELAVNICA: AKTIVNA PARTICIPACIJA

CILJI

Cilj delavnice je med udeleženci poglobiti razumevanje koncepta aktivne participacije in njegovega pomena za aktivnosti učenja človekovih pravic.

Na koncu te delavnice bodo udeleženci:

- n prepoznali in analizirali lastne izkušnje sodelovanja,
- n raziskali idejo aktivne participacije,
- n prepoznali stališča in obnašanja, ki omogočijo ali preprečijo aktivno participacijo sodelujočih v skupini.

TA DELAVNICA JE SESTAVLJENA IZ ŠTIRIH KORAKOV:

prvi korak: spominjanje negativne in pozitivne izkušnje participacije (vizualizacija),

drugi korak: razprava o pozitivnih in negativnih izkušnjah participacije (delo v skupinah),

tretji korak: prepoznavanje osebnih stališč in obnašanj, ki omogočijo ali preprečijo aktivno participacijo (vsi skupaj),

četrti korak: aktivna participacija: koncept in praksa (interaktivna predstavitev).

ČAS

90 – 120 minut

POTREBŠČINE

- n Papir ali tabla, pisala in lepilni trak,
- n CD predvajalnik in sproščujoča glasba (po želji).

NASVETI ZA IZVAJALCA

? Pred izvedbo delavnice mora izvajalec aktivnosti pozorno preučiti tretje poglavje tega priročnika o metodologiji (posebej podpoglavja 3.5 Aktivna participacija). Za resnično dobro pripravo se lahko o posameznih konceptih pogovori tudi s kakšnim od bolj izkušenih izvajalcev.

? Vnaprej pripravite predstavitev, ki jo boste uporabili pri četrtem koraku. Odvisno od situacije gre lahko za zapis koncepta in načel participatornih metodologij na večji papir ali v predstavitev programa powerpoint.

? Ne pozabite, da lahko obujanje neprijetnih spominov na preprečeno ali zasmehovano sodelovanje v nekaterih udeležencih obudi močna čustva. Dovolite jim, da jih izrazijo.

? Pomembno je, da na koncu delavnice poudarite in utrdite pozitivne dejavnike, ki krepijo aktivno participacijo.

Prvi korak: uvod in organizacija skupin

Vzpostavljanje sproščenega vzdušja

n Razložite udeležencem, da se bodo poskusili spomniti svojih izkušenj, ko je bilo njihovo sodelovanje pozitivno ocenjeno in ko je bilo preprečeno ali zasmehovano.

n Če želite, zavrtite sproščujočo glasbo.

n Počasi vodite udeležence, da se sprostijo, zaprejo naj oči, morda prisluhnejo glasbi.

Vizualizacija negativnih in pozitivnih izkušenj participacije

n Prosite jih, naj se spomnijo svoje negativne izkušnje, ko je bila njihova participacija preprečena ali zasmehovana (denimo na sestanku, v zbornici, komisiji, med delavnico, v cerkvi, društvu, med športnim dogodkom), in jih vodite z vprašanji.

1. Za kakšno izkušnjo je šlo?
2. Kje se je pripetila?
3. Kdo med prisotnimi je preprečil ali se posmehoval vašemu sodelovanju in zakaj?
4. Kako se je preprečilo ali zasmehovalo vaše sodelovanje?

n Dovolite nekaj minut, da udeleženci nadaljujejo z razmislekom v tišini.

n Prosite udeležence, da zapišejo eno ali nekaj besed, ki predstavljajo, kaj je preprečilo njihovo participacijo (morda strah, diskriminacija, pomanjkanje informacij).

n Nato povabite udeležence, da se spomnijo svoje pozitivne izkušnje, ko je bilo njihovo sodelovanje cenjeno in sprejeto z veseljem, ter jih tudi pri tem vodite z vprašanji.

1. Za kakšno izkušnjo je šlo?
2. Kje se je pripetila?
3. Kdo je bil tam in kako so vzpodbudili in omogočili vašo aktivno participacijo?
4. Kdo je izrazil veselje zaradi vašega sodelovanja in kako?

n Dovolite nekaj minut, da udeleženci nadaljujejo spominjanje in razmislek.

n Prosite udeležence, da zapišejo eno ali nekaj besed, ki predstavljajo, kaj je omogočilo ali pripomoglo k njihovi participaciji (morda solidarnost, spoštovanje, iskrenost, podpora).

© Amnesty International

Mongolski študentje v Ulan Batorju med skupinskim delom za pripravo novega šolskega pravilnika v okviru projekta Amnesty International Šole, prijazne do človekovih pravic, Mongolija, 2009.

Drugi korak: razprava o pozitivnih in negativnih izkušnjah sodelovanja

Delo v skupinah

- n Udeležence razdelite v štiri skupine in jih prosite, da izberejo nekoga, ki bo vodil razpravo v svoji skupini, in nekoga, ki bo delal povzetek.
- n Dve skupini prosite, da se premaknejo v en del prostora in jih prosite, naj analizirajo POZITIVNE izkušnje aktivne participacije, ki so se jih spomnili.
- n Ostali dve skupini naj se presedeta na drugo stran sobe in analizirata NEGATIVNE izkušnje participacije, ki so se jih spomnili.
- n Tistim v skupinah, ki bodo vodili razpravo, dajte niz vprašanj, ki naj jih vodijo pri razmisleku in analizi (spomnite jih, naj se osredotočijo samo na pozitivne ali samo na negativne izkušnje).
- n Povabite vsakega člana skupine, da podeli izkušnje, ki se jih je spomnil, pri čemer je treba poskrbeti, da se nihče ne počuti, da je v to prisiljen.
- n Kako so se počutili tedaj in kakšne občutke jim ti spomini vzbudijo danes?
- n Kakšna **stališča** so izražali tisti, ki so omogočili ali preprečili njihovo participacijo?
- n Kako so se **obnašali** tisti, ki so omogočili ali preprečili njihovo participacijo? (geste, govorica telesa, uporabljene besede...)
- n Vsaka skupina naj analizira in izpostavi spodnji dve točki.
 1. Osebna stališča, ki omogočajo ali preprečujejo aktivno participacijo drugih.
 2. Vrste obnašanja, ki omogočajo ali preprečujejo aktivno participacijo drugih.

Tretji korak: prepoznavanje osebnih stališč in

obnašanj, ki omogočijo ali preprečijo aktivno participacijo

Vsi skupaj

- n Obe skupini, ki sta se osredotočili na POZITIVNE izkušnje sodelovanja, predstavita svoje povzetke glede stališč in obnašanja, ki omogočijo aktivno participacijo.
- n Po predstavitvi povabite ostale, da vprašajo, če je bilo kaj nejasno, ne da bi se spustili v podrobno analizo.
- n Obe skupini, ki sta se osredotočili na NEGATIVNE izkušnje sodelovanja, predstavita svoje povzetke glede stališč in obnašanja, ki onemogočijo aktivno participacijo.
- n Po predstavitvi povabite ostale, da vprašajo, če je bilo kaj nejasno, ne da bi se spustili v podrobno analizo.
- n Prosite udeležence, naj si pogledajo povzetke, ki so jih napisali na liste, in jih povabite, naj delijo občutke, pomisleke in opažanja, ki se jim porajajo glede aktivne participacije.
- n Če je potrebno, lahko izražena mnenja in zamisli zapišete na list ali tablo.

Četrty korak: aktivna participacija: koncept in praksa

Interaktivna predstavitev

- n Izhajajoč iz podpoglavja 3.5 Aktivna participacija na kratko predstavite koncept aktivne participacije in kako se ga lahko okrepi med učenjem človekovih pravic.
- n Med predstavitvijo vzpodbudite udeležence, da zastavljajo vprašanja in komentirajo ter ponudijo svojo kritično analizo aktivne participacije.
- n Vprašajte udeležence, kako so po njihovem povezani aktivna participacija in participatorne metodologije.
- n Za zaključek aktivnosti vprašajte udeležence, zakaj menijo, da je aktivna participacija pomembna pri učenju človekovih pravic mladih ljudi (ali drugih, s katerimi delajo).
- n Enega ali dva udeležence prosite, da vam pomagata zapisati mnenja in ideje iz razprave na tablo ali list papirja.

© Amnesty International

© Amnesty International

Zgoraj: Učenci in učitelji sodelujejo v projektu Amnesty International Šole, prijazne do človekovih pravic, Marakeš, Maroko, 2010.

Spodaj: Člani skupnosti Sawhoyamaya med delavnico Amnesty International, Paragvaj, november 2008.

TRETJA DELAVNICA PARTICIPACIJA IN MOČ

CILJI

Cilj delavnice je med udeleženci poglobiti razumevanje, kako lahko razmerja moči med udeleženci ali med njimi in izvajalcem aktivnosti vplivajo na aktivno participacijo udeležencev.

Na koncu te delavnice bodo udeleženci:

- n razmislili, kako nekateri ljudje uporabljajo moč, da dobijo oblast in nadzor nad drugimi,
- n analizirali, kako lahko razmerja moči med učitelji in udeleženci ter med samimi udeleženci negativno vplivajo na učno okolje,
- n spoznali praktične metode, kako na pozitiven način upravljati z razmerji moči.

NA KONCU TE DELAVNICE BODO UDELEŽENCI

- prvi korak: razmislili, kako nekateri ljudje uporabljajo moč, da dobijo oblast in nadzor nad drugimi,
- drugi korak: analizirali, kako lahko razmerja moči med učitelji in udeleženci ter med samimi udeleženci negativno vplivajo na učno okolje,
- tretji korak: spoznali praktične metode, kako na pozitiven način upravljati z razmerji moči.

ČAS

60 – 90 minut

POTREBŠČINE

- n Papir ali tabla, pisala in lepilni trak.
- n Dodatna soba ali možnost iti ven (pomembno je, da je dovolj prostora za premikanje).

Prirejeno po: P.Welsh and X. Muñoz, *Hombres de verdad o la verdad sobre los hombres: guía de reflexión con grupos de hombres en temas de género y masculinidad*¹²

NASVETI ZA IZVAJALCA

? Pred izvedbo delavnice pozorno preučite podpoglavje 3.6 Participacija in moč in morda tudi podpoglavje 4.4 Izvajanje aktivnosti participatornih metodologij.

Če so kakšni koncepti ali ideje nejasni, je najbolje, da jih predebatirate z izkušenim izvajalcem aktivnosti, ki bo znal pomagati.

? Ne pozabite, da lahko obujanje izkušenj, vezanih na moč (da so denimo uporabili moč nad drugimi za lastne koristi ali da so bili izpostavljeni zlorabi moči s strani drugega), v nekaterih udeležencih obudi močna čustva. Dovolite jim, da jih izrazijo.

Prvi korak: sledi moji roki ...**Skupna aktivnost**

n Udeležence prosite, naj naredijo dve vrsti, tako da gledajo drug drugega. V vsaki vrsti naj bi bilo isto število udeležencev.

n Udeleženci v eni vrsti naj iztegnjejo desno roko naravnost pred obraz osebe, ki jim je nasproti. Udeleženci v drugi vrsti naj se premaknejo bližje, tako da je dlan pet centimetrov od njihovega obraza.

n Udeležencem razložite, da lahko tisti z iztegnjeno desno roko slednjo premika, kot želi. Lahko jo premika, kakor hitro želi, v katerokoli smer, lahko gre okoli sobe, pod mizo ali čez stole. Tisti, ki mu je nasproti, pa mora ves čas ohranjati enako razdaljo med svojim obrazom in dlanjo drugega, ne glede na to, kako težke gibe morajo narediti.

n Dovolite, da aktivnost teče dve ali tri minute. Opazujte taktiko, ki jo uporabljajo tisti z iztegnjeno roko, in reakcije tistih, ki morajo njihovim gibom slediti.

n Sedaj povejte udeležencem, da bodo zamenjali vloge. Aktivnost naj teče enako dolgo.

Drugi korak: sledi moji roki ... (nadaljevanje)**Vsi skupaj**

n Udeležence povabite, naj se usedejo v krogu na tla ali na stole, tako da ostanejo v parih, v katerih so bili do zdaj.

n S spodnjimi vprašanji vzpodbudite pogovor med udeleženci o izkušnji iz prejšnjega koraka. Vprašanja lahko vnaprej napišete na papir in beležite lahko tudi odzive.

1. Če opišete le z besedo ali dvema, kako se zdaj počutite? (Poudarite, da vas zanimajo njihova čustva, ne ideje ali analiza.)
2. Kako ste se počutili, ko ste vodili in je moral vaš par slediti vaši roki? Zakaj ste se tako počutili?
3. Kako pa ste se počutili, ko ste bili vodeni in ste morali slediti roki vašega para? Zakaj ste se tako počutili?
4. So še kakšna druga opažanja, razmisleki o vaji ali o tem, kako ste se počutili, ki bi jih radi delili?
5. Zaključite s tem, da se osredotočite na posamezne besede ali fraze, ki so jih udeleženci uporabili in ki opisujejo razmerja moči med posamezniki ali skupinami ljudmi, ki temeljijo na oblasti, nadzoru, izkoriščanju, izključevanju, zanikanju ali zlorabi pravic.

Tretji korak: kaj je moč in čemu služi?

Zbiranje idej

n Razložite, da boste zbirali ideje (nevihta možganov) in prosite dva prostovoljca, da zapisujeta ideje in misli udeležencev na papir ali tablo. En prostovoljec naj bo na vaši levi, drugi na desni.

Prvi prostovoljec naj zapisuje odzive na vprašanje:

? kaj je moč?

Drugi prostovoljec naj zapisuje odzive na vprašanje:

? čemu moč služi?

n S pomočjo zbranih idej oblikujte povzetek, kaj je moč in čemu služi, pri čemer poudarite oblast in nadzor, ki ju omogoči moč.

Četrti korak: moč in participacija

Delo v skupinah

n Udeležence razdelite v štiri skupine. Razložite, da bosta dve skupini analizirali razmerja moči med izvajalcem aktivnosti in udeleženci, dve pa razmerja moči med udeleženci.

n Prvima skupinama dajte eno ali dve vprašanji o **razmerjih moči med učitelji in udeleženci**.

1. Če se spomnite različnih učnih okolij, v katerih ste sodelovali (delavnice, vaje, seminarji, razred, predavanja), na kakšne načine se je odrazila moč med izvajalcem aktivnosti (učiteljem, inštruktorjem...) in udeleženci (učenci, študentje..)?
2. Kakšne so posledice za participacijo in učni proces, ko med učiteljem in udeleženci prevladujejo vertikalna razmerja moči (vsiljena ali od zgoraj navzdol)?
3. Kaj lahko kot izvajalci aktivnosti naredimo, da okrepiamo horizontalna (enakopravna) razmerja moči med nami in udeleženci?

n Drugima skupinama razdelite vprašanja o **razmerjih moči med udeleženci**.

1. Če se spomnite različnih učnih okolij, v katerih ste sodelovali (delavnice, vaje, seminarji, razred, predavanja), na kakšne načine se je odrazila moč med udeleženci? Spomnite se situacij, ko ste bili dejansko soočeni z 'nasprotji', kot so moški / ženske, mladi / odrasli, bogati / revni, heteroseksualni / homoseksualni, in kakšni so bili odnosi in obnašanje enih proti drugim (nadvlada, smešenje, izključitev, diskriminacija).
2. Kakšne so posledice za sodelovanje in učni proces, ko med udeleženci prevladujejo vertikalna razmerja moči (vsiljena ali od zgoraj dol)?

3. Kaj lahko kot izvajalci aktivnosti naredimo, ko nekateri udeleženci prevladajo in zlorabijo moč na način, ki zatre participacijo in negativno vpliva na učno okolje?

n Skupinam dajte papir, na katerega naj zabeležijo svoje odgovore.

Vsi skupaj

n Povabite prvi skupini, da predstavita svoje ideje, zapisane med skupinskim delom. Omogočite drugim, da vprašajo, če je kaj nejasno.

n Enako ponovite z drugima skupinama.

n Začnite debato o tem, kako lahko izvajalci aktivnosti zaznajo, nadzorujejo in upravljajo z razmerji moči med aktivnostjo, in sicer tako, da poskrbijo za čim večjo participacijo vseh.

n Zaključite razpravo s kratkim povzetkom o:

- ? povezavah med močjo in sodelovanjem (podpoglavje 3.6),
- ? nekaterih metodah, ki jih izvajalci aktivnosti lahko uporabijo, da zaznajo, nadzorujejo in upravljajo z razmerji moči med aktivnostmi (vrnite se k idejam udeležencev kot tudi k okvirčku v podpoglavju 4.3 Lastnosti dobrega izvajalca aktivnosti).

© Amnesty International/Luca Damiani

ČETRТА DELAVNICA: VLOGA IN LASTNOSTI DOBREGA IZVAJALCA AKTIVNOSTI

CILJI

Cilj delavnice je med udeleženci poglobiti razumevanje, kaj so naloge dobrega izvajalca aktivnosti kot tudi vrednote in ravnanja, ki naj jih prevzamejo, ko izvajajo aktivnosti učenja človekovih pravic.

Na koncu te delavnice bodo udeleženci:

- n kritično razmislili o nalogah in lastnostih dobrega izvajalca aktivnosti,
- n spoznali osnovne tehnike, kako izboljšati svoje spretnosti pri izvajanju aktivnosti učenja človekovih pravic.

TA DELAVNICA JE SESTAVLJENA IZ ŠTIRIH KORAKOV:

- prvi korak: vloga in lastnosti dobrega izvajalca aktivnosti (vsi skupaj),
- drugi korak: 'da' in 'ne' dobrega izvajanja aktivnosti (brenčече skupine in povzetek),
- tretji korak: povzemanje (vsi skupaj),
- četrti korak: kako postati boljši izvajalec aktivnosti (delo v skupinah).

ČAS

60 – 90 minut

POTREBŠČINE

- n Papir ali tabla, barvni listki (dveh barv), pisala in lepilni trak.
- n Pet kartončkov ali A4 listov, na katerih so zapisane spodnje trditve.
 - ? Popolnoma se strinjam.
 - ? Strinjam se.
 - ? Ne strinjam se.
 - ? Nikakor se ne strinjam.
 - ? Nisem prepričan.

Prerejeno po *Equitas, Evaluating Human Rights Training Activities: A Handbook for Human Rights Educators*¹⁵

NASVETI ZA IZVAJALCA

- ? Pred izvedbo delavnice pozorno preučite poglavje 4 Izvajanje aktivnosti in izvajalci aktivnosti, posebno pozornost pa namenite podpoglavju 4.2 Vloga izvajalca aktivnosti in podpoglavju 4.3 Lastnosti dobrega izvajalca aktivnosti. Če so kakšni koncepti ali ideje nejasni, je najbolje, da jih predebatirate z izkušenim izvajalcem aktivnosti, ki bo znal pomagati.
- ? Vnaprej pripravite predstavitev, ki jo boste uporabili pri četrtem koraku.
- ? Na podlagi predhodnega vedenja in informacij o udeležencih (če so na voljo) preučite seznam trditvev o vlogi in lastnostih dobrega izvajalca aktivnosti (objavljenih v nadaljevanju) in predvidite, kako se bodo udeleženci nanje odzvali. To vam bo omogočilo, da izberete trditve, ki jim boste dali prednost pri prvem koraku, še posebej, če ste omejeni s časom, ali da izberete take, ki vam bodo omogočile, da se osredotočite na določeno temo, ki je relevantna za udeležence.

Prvi korak: vloga in lastnosti dobrega izvajalca aktivnosti**Priprava**

n Pred delavnico nalepite pet kartončkov ali listov z izjavami (*strinjam se, ne strinjam se ...*) na stene po prostoru, tako da jih lahko vidijo vsi udeleženci.

Aktivnost in razmislek

n Udeležencem povejte, da boste prebrali niz izjav. Ko slišijo izjavo, se morajo premakniti do stene (listka), ki predstavlja njihov odnos do izjave.

n Preberite prvo izjavo s seznama (priložen spodaj) in vzpodbudite udeležence, da se hitro premaknejo tja, kjer je opisana stopnja njihovega strinjanja ali nestrinjanja z izjavo.

n Ko preberete vsako izjavo, vzpodbudite udeležence pod vsakim listom, da izmenjajo razloge, zakaj so se postavili tja in zakaj so takega mnenja.

n Ponavljajte, dokler ne preberete vseh izjav, ki ste si jih izbrali.

Za prvi korak: seznam trditev o vlogi in lastnostih dobrega izvajalca aktivnosti

1. Izvajalci aktivnosti morajo narediti usposabljanje prijetno.
2. Metode in tehnike, ki jih uporabijo izvajalci aktivnosti, določijo dinamiko, stopnjo in kvaliteto sodelovanja.
3. Vsak je lahko dober izvajalec aktivnosti.
4. Osebnost izvajalca aktivnosti je ključna za uspešnost usposabljanja.
5. Znanja in spretnosti izvajalca aktivnosti so ključne za uspešnost usposabljanja.
6. Izvajalci aktivnosti morajo pustiti svoja osebna prepričanja doma.
7. Izvajalci aktivnosti imajo v skupini veliko moči.
8. Izvajalci aktivnosti morajo biti do vseh udeležencev prijazni, sicer ogrozijo rezultate.
9. Izvajalci aktivnosti se morajo biti vedno pripravljene odzvati na potrebe udeležencev.
10. Izvajalci aktivnosti morajo pomagati udeležencem priti do zaključka, do katerega jih želijo pripeljati.
11. Med usposabljanjem mora izvajalec aktivnosti udeležencem dati znanje in recepte glede akcij, ki jih morajo kasneje izvesti.
12. Dobri izvajalci aktivnosti razvijejo prijateljske odnose z vsemi udeleženci.
13. Če izvajalec aktivnosti ne pozna odgovora na kakšno vprašanje, mora to priznati, obenem pa se potruditi, da odgovor poišče in ga pove kasneje.
14. Izvajalci aktivnosti morajo biti popolnoma nevtralni v odnosih z udeleženci.
15. Glavnina odgovornosti za učenje pade na izvajalce aktivnosti.

Drugi korak: 'da' in 'ne' dobrega izvajanja aktivnosti

Brenčeče skupine

n Udeleženci naj se razdelijo v skupine po dva ali tri z ljudmi, ki sedijo blizu njih.

n Prosite jih, naj v skupinah sestavijo:

- 2 'da-je' dobrega izvajanja aktivnosti: kaj moramo narediti pri učenju človekovih pravic,
- 2 'ne-je' dobrega izvajanja aktivnosti: česa se moramo pri učenju človekovih pravic izogibati ali nikoli narediti?

n Gre za besede ali kratke besedne zveze, ki naj jih zapišejo na barvne listke ('da-je' na eno barvo, 'ne-je' na drugo barvo listkov).

n Ko končajo, jih prosite, da nalepijo vse listke na steno: eno barvo na eno stran, drugo na drugo.

n Prostovoljca ali dva od njih prosite, da podobne ideje postavi/ta skupaj.

Povzetek

n Potem ko so vse skupine svoje listke nalepile na steno in so podobne ideje razvrščene skupaj, povabite udeležence, naj se pomešajo in posedejo v krog na tla ali stojijo v polkrogu pred steno z barvnimi listki.

n Skozi skupno razpravo se pogovorite, kaj so udeleženci napisali za 'da' in 'ne' dobrega izvajanja aktivnosti.

Tretji korak: povzemanje

Vsi skupaj

Omenite razpravo na začetku in povzemajoč bistvo iz podpoglavij 4.2 Vloga izvajalca aktivnosti in 4.3 Lastnosti dobrega izvajalca aktivnosti na kratko obnovite narejeno in poudarite:

1. vlogo dobrega izvajalca aktivnosti,
2. lastnosti dobrega izvajalca aktivnosti

© Amnesty International - Luca Damiani

Četrti korak: kako postati boljši izvajalec aktivnosti

Delo v manjših skupinah

- n Udeležence prosite, da se sami razdelijo v skupine po dva ali tri.
- n V skupinah naj razmislijo o izzivih in težavah, na katere so naleteli v preteklosti, ko so izvajali izobraževalne aktivnosti in kako so se odzvali. Kaj bi na podlagi razprav med to delavnico naslednjič v podobni situaciji naredili drugače?
- n Skupinice nato prosite, naj povedo tudi ostalim svoje izkušnje in predlagane rešitve, kako drugače, bolje reagirati. Njihove predloge zapišite na list ali tablo.
- n Ko skupine predstavljajo svoje delo, jih prosite, naj povedo le drugačne izkušnje ali predlagane rešitve, tako da se izognete ponavljanju.
- n Po potrebi predlagajte še druge vidike in možnosti reagiranja ali rešitev, ki lahko udeležencem pomagajo postati boljši izvajalci aktivnosti.

© Amnesty International

Izvajanje aktivnosti na usposabljanju v okviru projekta
Amnesty International Šole, prijazne do človekovih pravic, Maroko,
junij 2009.

PETA DELAVNICA: SKUPINSKA DINAMIKA

CILJI

Cilj delavnice je med udeleženci poglobiti razumevanje skupinskih dinamik in prepoznati načine, kako se odzvati na moteče udeležence, tako da se ohrani pozitivno učno okolje.

Na koncu te delavnice bodo udeleženci:

- n skozi igro vlog izkusili, kako sta komunikacija in skupinsko delo lahko zlahka prekinjena,
- n premislili, kako se odzvati na saboterje, da se zagotovi učinkovito in delujočo skupinsko dinamiko.

TA DELAVNICA JE SESTAVLJENA IZ ŠTIRIH KORAKOV:

prvi korak: skupinske dinamike - saboterji (igra vlog),

drugi korak: kako se odzvati na moteče udeležence (vsi skupaj),

tretji korak: usmerjanje skupinske dinamike (vsi skupaj),

četrti korak: povzemanje (povzetek).

ČAS

60 – 90 minut

POTREBŠČINE

- n Papir ali tabla, barvni listki (dveh barv), pisala in lepilni trak.
- n Če je mogoče, po trije stoli, postavljeni skupaj po prostoru.

Prirejeno po Equitas, *Evaluating Human Rights Training Activities: A Handbook for Human Rights Educators*¹⁴

Udeleženci v okviru projekta Amnesty International Izobraževanje za človekovo dostojanstvo, London, Velika Britanija, november 2010.

NASVETI ZA IZVAJALCA

? Pred izvedbo delavnice pozorno preučite **poglavje 3 Metodologija**, posebno pozornost pa namenite podpoglavjem 3.2 Metodologije in učna okolja, 3.3 Participatorne metodologije, 3.3. Metodologije, metode in tehnike ter 3.6 Participacija in moč, tako da dobite jasno razumevanje konceptov in kako se dopolnjujejo.

© Amnesty International/Luca Damiani

Prvi korak: Skupinske dinamike - saboterji

Uvod v igro vlog

- n Udeležencem razložite, da bodo odigrali igro vlog, zato da bi bolje razumeli obnašanje posameznikov v skupinah.
- n Razdelite udeležence v skupine po tri. Če kakšen ostane nerazporejen, naj se pridruži skupinam kot opazovalec.
- n Določite in razložite, da bo vsak igral drugačno vlogo:
 - ? **govorec** – bo povedal zgodbo (o svojem dnevu, delu, kaj se mu je zgodilo na cesti... karkoli),
 - ? **poslušalec** – bo poslušal govornika in mu lahko zastavi kakšno vprašanje,
 - ? **saboter** – bo poskušal sabotirati (prekiniti, zmotiti, izvajati smešne geste ...) pogovor. Saboterjem povejte, da lahko začno s sabotažo na vaš znak.

Igra vlog

- n Skupine naj začno s pogovorom. Po približno 30 sekundah dajte znak saboterjem.
- n Dovolite še tri minute.
- n Sedaj prosite udeležence, naj zamenjajo vloge (saboterji postanejo poslušalci, poslušalci govorniki, govorniki saboterji) in ponovijo vajo.
- n Po dveh ali treh minutah prosite udeležence, da spet zamenjajo vloge, tako da vsi trije odigrajo vse tri vloge.

Refleksija vseh skupaj

1. Vloga saboterja

n Vprašajte udeležence, kako so se počutili kot saboterji. Ali je bilo težko zmotiti pogovor?

n Vprašajte udeležence, kakšni so lahko različni načini, da je človek saboter ali moteč?

Oseba je lahko moteča ali sabotira, če se obnaša tako, da izraža:

- nadvlado,
- okorelost,
- motenje,
- zafrkavanje in neresnost,
- nevljudnost,
- molč,
- nezbranost.

2. Biti sabotiran

n Udeležence vprašajte, kako so se kot govorniki in poslušalci počutili, ko so jih sabotirali.

Drugi korak: kako se odzvati na moteče udeležence?

Vsi skupaj

n Vprašajte udeležence, zakaj mislijo, da se nekateri ljudje obnašajo kot saboterji ali so moteči v skupini. Ideje zapišite na papir.

n Vprašajte udeležence, kako bi se soočili z motenjem saboterja?

Nekaj razlogov, zakaj se ljudje obnašajo kot saboterji, in predlogi kako reagirati.

Oseba je strokovnjak in bi rada delila svoje znanje: vključite to osebo kot svetovalca, a ne dovolite, da prevzame celotno aktivnost.

Oseba se dolgočasi: prosite, da vam pomaga (pri lepljenju listkov, razdeljevanju materiala).

Oseba ni motivirana: na samem se pogovorite ali pa jo vključite za pomočnika.

Oseba je taka po naravi: pogovorite se.

Oseba hoče pozornost: vključite to osebo.

n Udeležence vprašajte, katere rešitve so po njihovem mnenju najboljše za soočenje s saboterji ali z motečim obnašanjem v skupinski dinamiki?

Nekaj drugih tehnik, kako se soočiti z motenjem saboterja:

- ◆ če je možno, vljudno prezrite,
- ◆ zavrnite motnjo,
- ◆ ustavite debato,
- ◆ razčistite zadevo s saboterjem (na samem ali z vsemi),
- ◆ prepoznajte in prestavite na kasneje,
- ◆ preusmerite pozornost,
- ◆ oblikujte male skupine,
- ◆ saboterja izzovite v debato,
- ◆ prosite druge za pomoč,
- ◆ motivirajte,
- ☒ dovolite (tega ne storite nikoli),
- ☒ obrnite se proč (tega ne storite nikoli).

Tretji korak: usmerjanje skupinske dinamike**Vsi skupaj**

n Vprašajte udeležence, kako lahko izvajalec aktivnosti zagotovi, da so vsi v skupini vključeni in motivirani za debato?

Nekaj tehnik:

- ◆ sami izražajte motiviranost,
- ◆ zapomnite si imena udeležencev,
- ◆ glejte ljudi, ko govorijo z vami,
- ◆ ne prekinjajte jih,
- ◆ dajte možnost vsem (čigavo mnenje še nismo slišali; si ti že povedal, kaj si misliš?),
- ◆ zastavljajte neposredna vprašanja (ali mi lahko poveste kaj ...),
- ◆ vprašajte po njihovih izkušnjah,
- ◆ uporabite primere,
- ◆ vključite udeležence (prosite jih, naj razdelijo liste, pripravijo računalnik, zapisujejo na list ali tablo ...),
- ◆ izberite učne metode, ki vključijo vse udeležence (delo v malih skupinah),
- ◆ tiste, ki veliko govorijo, dajte pri skupinskem delu v isto skupino.

Vprašajte udeležence, če imajo izkušnje s težkimi situacijami in kaj so naredili. Prosite druge za možne rešitve in odzive na situacijo.

Četrti korak: povzemanje**Vsi skupaj**

n Za zaključek opozorite, da je v večini skupin vedno saboter. Obstaja veliko načinov, kako se odzvati, tako da ga na primer vključite v naloge, prosite skupino za podporo ali se na samem pogovorite z njim. Da bi se saboterjem izognili, kolikor je le mogoče, morate čim bolj spodbuditi in motivirati udeležence v aktivnosti.

n Vprašajte, če so kakšna vprašanja ali komentarji.

© Amnesty International

ŠESTA DELAVNICA: KAKO VZPOSTAVITI IN OHRANITI POZITIVNO UČNO OKOLJE?

CILJI

Cilj delavnice je usposobiti udeležence, da znajo ustvariti učno okolje, ki vzpodbuja skupno učenje in vsestransko spoštovanje.

Na koncu te delavnice bodo udeleženci:

- n uporabili lastne izkušnje, da bodo poiskali načine, kako lahko izvajalec aktivnosti vzpostavi in ohrani pozitivno in dinamično učno okolje,
- n prepoznali specifične stile in tehnike izvajanja aktivnosti, ki prispevajo k zdravemu okolju, ki okrepi učenje.

TA DELAVNICA JE SESTAVLJENA IZ TREH KORAKOV:

- prvi korak: zbiranje idej (nevihta možganov), kako ustvariti vzpodbudno okolje za učenje (vsi skupaj),
- drugi korak: strukturiranje delavnice (delo v skupinah in vsi skupaj),
- tretji korak: stili in tehnike izvajanja aktivnosti, ki prispevajo k pozitivnemu učnemu okolju (povzetek).

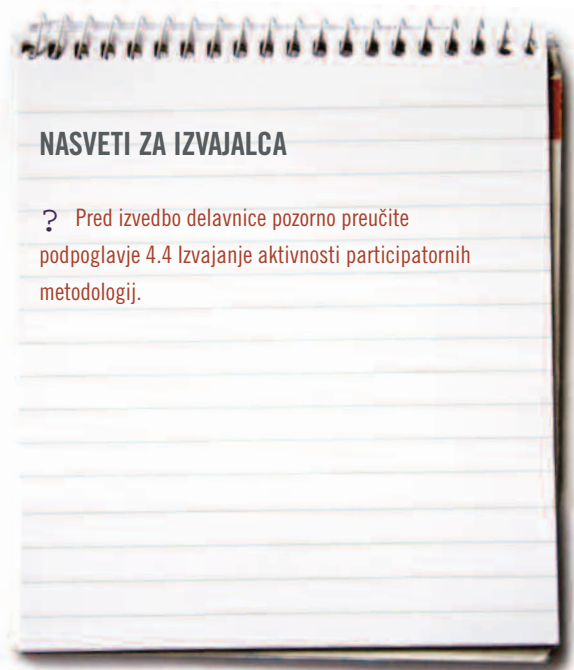
ČAS

60 – 90 minut

POTREBŠČINE

- n Papir ali tabla, barvni listki (dveh barv), pisala in lepilni trak.

Prirejeno po: P.Welsh and X. Muñoz, *Hombres de verdad o la verdad sobre los hombres: guía de reflexión con grupos de hombres en temas de género y masculinidad.*

© Amnesty International

Mladi sodelujejo na solidarnostni akciji, Amnesty International Filipini, 2000.

**Prvi korak: zbiranje idej (nevihta možganov),
kako ustvariti vzpodbudno okolje za učenje****Vsi skupaj**

n Udeležencem povejte, da boste zbirali ideje (nevihta možganov), kako ustvariti učno okolje, ki vzpodbuja skupno učenje in vsestransko spoštovanje.

n Prosite prostovoljca, naj vam pomaga zapisovati ideje udeležencev na list ali tablo.

n Izvedite zbiranje idej (nevihta možganov), pri čemer udeležence vzpodbudite, naj razmislijo o tem, kaj so sami naredili kot izvajalci aktivnosti ali so videli narediti druge. Vprašajte: kaj lahko kot izvajalci aktivnosti naredimo, da ustvarimo okolje, ki vzpodbuja skupno učenje in vsestransko spoštovanje?

n Če imajo udeleženci težave z idejami, jih vzpodbudite, naj se osredotočijo na določene posamezne dele usposabljanja ali delavnice:

- ? fizični prostor,
- ? postavljanje in spoštovanje osnovnih pravil,
- ? krepitev aktivnega in demokratičnega sodelovanja,
- ? skrb za medsebojno komunikacijo in odnose,
- ? uporaba aktivnosti za poživitev in spoznavnih iger,
- ? stili in spretnosti izvajanja aktivnosti.

Drugi korak: strukturiranje delavnice**Delo v skupinah**

n Udeležence razdelite v šest malih brenčečih skupin, v katerih naj razmislijo o tem, kaj lahko izvajalci aktivnosti naredijo v različnih trenutkih pred in med delavnico, da vzpostavijo ali ohranijo vzpodbudno vzdušje za skupno učenje.

1. Pred delavnico ali usposabljanjem (**prva skupina**).
2. Na začetku delavnice ali usposabljanja (**druga skupina**).
3. Za vzpostavitev zaupanja in gotovosti med delavnico (**tretja skupina**).
4. Za vključitev tihih ali sramežljivih udeležencev (**četrti skupina**).
5. Za zagotavljanje spoštljivosti in poslušanja med udeleženci (**peta skupina**).
6. Ko so udeleženci utrujeni ali izgubijo zbranost (**šesta skupina**).

n Udeležencem povejte, naj se spomnijo tehnik, ki so jih uporabili sami ali videli, da so jih uporabili drugi izvajalci aktivnosti.

n Brenčeče skupine naj svoje ideje zapišejo na liste, da jih bodo predstavili kasneje vsem skupaj; če želijo, pa lahko naredijo tudi simulacijo ali igro vlog s tehnikami, ki bi jih uporabili.

Vsi skupaj

n Povabite brenčeče skupine, da ena za drugo predstavijo svoje delo.

n Po vsaki predstavitvi namenite čas za vprašanja in dodatne predloge.

Delavnica Amnesty International v okviru projekta Izobraževanje za človekovo dostojanstvo, London, Velika Britanija, februar 2011.

Tretji korak: stili in tehnike izvajanja aktivnosti, ki prispevajo k pozitivnemu učnemu okolju

Povzetek

n Naredite kratek povzetek praktičnih nasvetov in tehnik, kako lahko izvajalec aktivnosti prispeva k ohranjanju okolja, vzpodbudnega za učenje, ki temelji na spoštovanju. (Uporabite informacije v podpoglavju 4.4 Praktični nasveti za izvajanje aktivnosti participatornih metodologij.)

n Aktivnost zaključite z izpostavitvijo nekaterih elementov, vezanih na stile izvajanja aktivnosti, ki tudi pripomorejo k zdravemu, spoštljivemu učnemu okolju. Spodaj je navedenih nekaj pomembnih stvari, ki jih ne gre pozabiti.

1. Stališča, vrednote, obnašanje in govornica telesa izvajalca aktivnosti ter kako uporablja moč.
2. Načini komuniciranja med izvajalcem aktivnosti in udeleženci (sposobnost poslušati, se poglobiti, prepoznati, ceniti, pokazati skrb).
3. Sposobnost izvajalca aktivnosti, da vzpostavi komunikacijo in zbudi interes v udeležencih ter zagotovi, da drug z drugim komunicirajo spoštljivo.

SEDMA DELAVNICA: KAKO RAVNATI V NEPRIČAKOVANIH IN TEŽKIH SITUACIJAH?

CILJI

Cilj delavnice je okrepiti spretnosti udeležencev za obvladovanje nepričakovanih in težkih situacij, ki se lahko zgodijo med delom z raznolikimi skupinami.

Na koncu te delavnice bodo udeleženci:

- n analizirali nepričakovane in težke situacije, do katerih lahko pride med usposabljanji,
- n spoznali strategije in tehnike, kako se odzvati na take situacije,
- n razmislili o situacijah, ki so bile za njih same izziv, ter nanje prenesli nove ideje, kako bi se lahko v teh situacijah odzvali.

TA DELAVNICA JE SESTAVLJENA IZ ŠTIRIH KORAKOV:

- prvi korak: ravnanje v nepričakovanih in težkih situacijah (delo v skupinah),
- drugi korak: ravnanje v nepričakovanih in težkih situacijah (nadaljevanje),
- tretji korak: nepričakovane in težke situacije pri izvajanju aktivnosti (vsi skupaj).
- četrti korak: kako ravnati v nepričakovanih in težkih situacijah (povzetek).

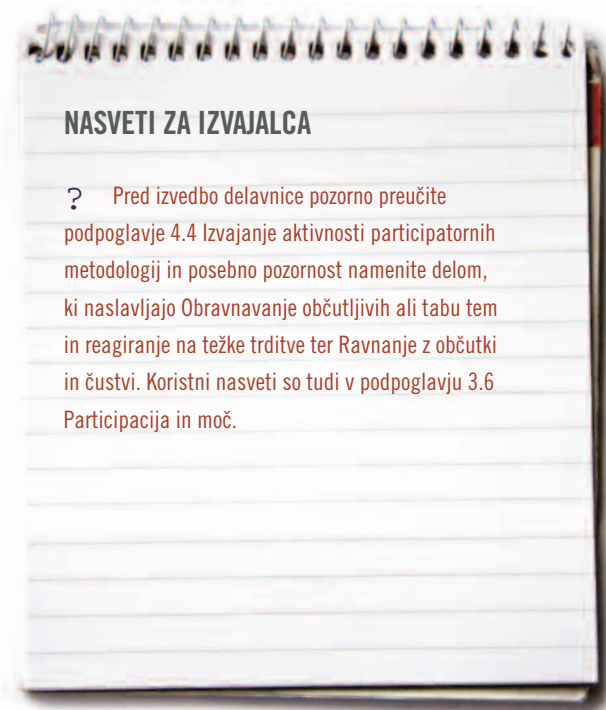
ČAS

60 – 90 minut

POTREBŠČINE

Kopije šestih primerov, ki so priloženi (en ali dva primera na skupino).

Prejeto po Equitas, *Training of Trainers: Designing and Delivering Effective HRE*.

NASVETI ZA IZVAJALCA

? Pred izvedbo delavnice pozorno preučite podpoglavje 4.4 Izvajanje aktivnosti participativnih metodologij in posebno pozornost namenite delom, ki naslavljajo Obravnavanje občutljivih ali tabu tem in reagiranje na težke trditve ter Ravnanje z občutki in čustvi. Koristni nasveti so tudi v podpoglavju 3.6 Participacija in moč.

Prvi korak: ravnanje v nepričakovanih in težkih situacijah

Delo v skupinah

Udeležencem razložite, da bodo analizirali primere, ki opisujejo težke primere, s katerimi bi bili lahko soočeni med delavnico. Najti bodo morali strategije ali tehnike, s pomočjo katerih se bodo lahko spoprijeli s takimi situacijami na konstruktiven način, usklajen z načeli participatornih metodologij in dobre prakse izvajanja aktivnosti.

Udeležence razdelite v manjše skupine in vsaki dajte en ali dva primera. Spodaj je šest opisov različnih primerov. Lahko vključite tudi druge, odvisno od potreb in interesov udeležencev.

Skupinam naročite, naj pozorno preberejo primer(a) in se pogovorijo, kako bi ravnali.

Prosrite skupine, da svoje odgovore predstavijo kot igro vlog.

Drugi korak: ravnanje v nepričakovanih in težkih situacijah (nadaljevanje)

Vsi skupaj

Vsaka skupina predstavi svojo igro vlog glede na preučen primer.

Udeležencem dajte po vsaki predstavitvi čas za debato, vzpodbudite vprašanja, zakaj se je skupina odločila za eno tehniko in ne za katero drugo.

Podobno vprašajte tudi ostale, ali bi se oni odzvali kako drugače in zakaj?

Pred predstavitvijo naslednje skupine vprašajte, ali so se člani prejšnje naučili kaj novega o tem, kako ravnati v nepričakovanih ali težkih situacijah. Zapišite na papir ali tablo.

Člani skupine AI iz Istanbula na obisku pri skupini v Ankari, kjer se skupaj udeležujejo usposabljanja za učenje človekovih pravic in za oblikovanje novega izobraževalnega programa, Turčija, Ankara, maj 2010.

© Amnesty International

Tretji korak: nepričakovane in težke situacije pri izvajanju aktivnosti**Vsi skupaj**

- n Udeležence povabite, da opišejo konkretne situacije, ki so zanje predstavljale izziv pri izvajanju delavnic ali aktivnosti. Prosite jih, naj še ne povedo, kako so ravnali.
- n Ostale udeležence prosite za predloge, kako bi oni ravnali, če bi bili v isti situaciji. Dovolite različne predloge.
- n Prosite osebo, ki je predstavila situacijo, da razloži, kako je sama reagirala.
- n Dovolite razmisleke, komentarje in opažanja ostalih.
- n Po potrebi uporabite lastne izkušnje pri izvajanju aktivnosti za spodbuditev debate, še posebej, če so udeleženci pri tem novi, sramežljivi ali oklevajo.
- n Po analiziranju različnih situacij vprašajte, katere nove strategije in tehnike so se naučili o tem, kako ravnati v nepričakovanih situacijah in tistih, ki predstavljajo izziv. Dodajte jih na list ali tablo (iz drugega koraka).

Četrti korak: nasveti, kako ravnati v nepričakovanih in težkih situacijah**Povzetek**

- n S pomočjo napisanega na listu ali tabli na kratko povzemite strategije in tehnike, ki so bile predstavljene. Če je le mogoče, naredite jasno ločnico med ravnanji, ki so vselej zaželeni, in tistimi, ki bi se jih izvajalec moral vselej izogibati.

© Amnesty International

Te opise situacij lahko fotokopirate, razrežete in razdelite delovnim skupinam v pomoč pri pogovoru.

Prvi primer

Udeleženci na vašem usposabljanju so delali v treh skupinah približno eno uro. 45 minut časa je, da vse tri skupine predstavijo svoje zaključke. Prva skupina je svojo predstavitev zaključila v 10 minutah, druga skupina že 20 minut predstavlja svoje zaključke. Njihova predstavitev je zelo interaktivna in razvila se je živahna debata. Tretja skupina še ni predstavila svojega dela. Čez 15 minut je kosilo.

Kaj boste naredili? Zakaj?

?

Drugi primer

Izvajate enodnevno usposabljanje o spolnih in reproduktivnih pravicah s skupino 25 mladih ljudi (17 moških in 8 žensk). Udeleženci so zatopljeni v debato (v kateri si glavno besedo jemljejo moški) o temi, ki vas še posebej zanima. Gre za področje, kjer imate veliko izkušenj in znanja. Ne strinjate se z nekaterimi izjavami, ki so izrečene in kako so izrečene.

Kaj boste naredili? Zakaj?

?

Tretji primer

Izvajate usposabljanje za človekove pravice. V vaši skupini je nekaj udeležencev, ki preprečujejo gladko izvedbo aktivnosti. Spodaj je opis treh.

- n Prva je **obotavljiva** – najstnica, sramežljiva, obotavljajoča se in večinoma tiha. Zlahka pozabite, da je v skupini.
- n Drugi je **monopolist** – starejši najstnik, ki ima ogromno za povedati. Če mu bo dovoljeno, bo ves čas govoril samo on.
- n Tretji je **saboter** – prekinja, skače v besedo drugim in jim ne dovoljuje dokončati misli. Hoče govoriti, a noče poslušati.

Kaj boste naredili? Zakaj?

Četrty primer

Izvajate usposabljanje za človekove pravice z mladimi voditelji obeh spolov iz različnih državnih organov, nevladnih organizacij in verskih institucij iz različnih regij. Udeleženci imajo zelo različna mnenja o odnosu med človekovimi pravicami in enakopravnostjo med spoloma. Med delavnico izbruhne prepir o spolu in spolnosti. Uspe vam ga ustaviti in nadaljevati, a dinamika skupine trpi zaradi dogodka. Čutite, da negativno vpliva na uspešnost usposabljanja.

Kaj boste naredili? Zakaj?

?

Peti primer

Vodite usposabljanje, ki ga je pripravil nekdo drug in ki poteka en dan tedensko šest mesecev. Materiale dobite za tekoče srečanje le dan prej ali celo med srečanjem.

Kaj boste naredili? Zakaj?

?

Šesti primer

Izvajate usposabljanje za človekove pravice. V skupini različni udeleženci ovirajo gladko izvajanje aktivnosti. Spodaj je opis treh.

- n Prvi je **trma** – glede teme zavzame stališče in se ni pripravljen premakniti. Zaradi njega trpi napredek cele skupine.
- n Drugi je **uničevalec idej** – izjemno uspešno sesuje vsako idejo ostalih udeležencev. Vedno ima pripravljen negativen komentar, ki hoče preprečiti vsako novo ali drugačno idejo.
- n Tretji je **nergač / pritožnik** – strokovnjak za pripisovanje krivde, iskanje krivca, pritoževanje in deljenje svojih neskončnih pritožbe z vsemi, ki lahko poslušajo.

Kaj boste naredili? Zakaj?

PRILOGA 1: TEHNIKE ZA HITRO EVALVACIJO IZOBRAŽEVALNIH AKTIVNOSTI Z UDELEŽENCI

A. POK, POK...

Potrebščine

Trakovi papirja, pisala, baloni in velik papir (po želji).

Navodila

1. Določite, katere dele aktivnosti želite evalvirati.
2. Zapišite na to vezana vprašanja, podobna spodnjim, na kratke trakove papirja.
 - n Kaj vam je bilo najbolj všeč pri aktivnosti in zakaj?
 - n Kaj vam je bilo najmanj všeč in zakaj?
 - n V kolikšni meri so bili cilji izpolnjeni?
 - n Kako ocenjujete stopnjo participacije?
 - n Kaj vam je bilo najbolj in kaj najmanj všeč pri izvajanju aktivnosti?
 - n Kaj bi spremenili glede aktivnosti in zakaj?
 - n Kaj bi ohranili? Zakaj?
 - n Kako ocenjujete organizacijo in logistiko (prostor, hrano, nastanitev)?
3. Vsak trak zložite in vstavite v balon. Napihnite balon in nanj napišite številko vprašanja, ki je v njem.
4. Dva prostovoljca med udeleženci prosite, da počita balon tako, da ga namestita med svoji telesi in stisneta.
5. Ko balon počí, ju prosite, da odvijeta vprašanje in ga prebereta.
6. Najprej dovolite prostovoljčema, da izrazita svoje mnenje, ideje in občutke, nato pa k temu povabite še ostale.
7. Beležite si odgovore ali jih zapišite na velik papir.
8. Ponovite vajo z vsemi baloni.
9. Da bo še bolj zabavno, razložite naslednjima prostovoljčema, da ne smeta uporabiti isti del telesa, ki so ga uporabili pari pred njima.

B. DOPOLNI IZJAVE...

Potrebščine

A4 papir, svinčniki, pisala in velik papir.

Navodila

1. Na velik papir napišite izjave, kot so spodnje, o različnih delih delavnice, ki se jih evalvira.

- n Pri delavnici mi je bilo najbolj všeč...
- n Pri delavnici mi je bilo najmanj všeč...
- n Najpomembnejša stvar, ki sem se jo naučil(a), je ...
- n Fino bi bilo, če bi bilo več ... in manj ...
- n Ta aktivnost me je motivirala, da bom ...

Bolj poglobljena vprašanja:

- n všeč mi je bilo (ni mi bilo všeč), kako je bila delavnica izvedena, ker ... ,
- n glede mojega sodelovanja se mi zdi ... ,
- n glede sodelovanja drugih se mi zdi ... ,
- n najbolj gotovo sem se počutil(a) pri ... , najmanj pa pri ...

2. Vsakemu udeležencu dajte list papirja in po potrebi svinčnik.
3. Prosite jih, da prepisejo stavke in jih dopolnijo. Lahko pa jim razdelite tudi liste z že napisanimi stavki, ki naj jih dokončajo.
4. Nekaj prostovoljcev, ki se javijo, prosite, naj preberejo svoje izjave, ALI, če čas dopušča, povabite vse, ki želijo, da preberejo svoje izjave.
5. Zabeležite si ali zberite izjave udeležencev. Informacije uporabite kot dodatek k evalvacijam, zbranim na koncu usposabljanja.

C. RAD BI NEKAJ PAVEDAL

Potrebščine

Štirje znaki na različnih stenah sobe: 'da', 'ne', 'ne vem', 'rad bi nekaj povedal'.

Navodila

Pripravite nekaj vprašanj, na primer spodnja.

- n Ste se imeli fino med delavnico?
- n Ste se naučili kaj novega?
- n Ste razumeli, o čem se je govorilo?
- n Boste naredili kaj glede tega, kar ste se naučili ali o čemer ste govorili?
- n Je delavnica pritegnila vašo pozornost?
- n Ste lahko povedali, kar ste hoteli?
- n So ostali poslušali, ko ste nekaj povedali?

Ko pripravljate vprašanja, ne pozabite vključiti vanje dogodke, ki so se pripetili in o katerih bi se bilo dobro pogovoriti, kot tudi specifična vprašanja glede vsebine.

1. Štiri znake prilepite na različne konce sobe.
2. Vprašajte prvo vprašanje o delavnici in povejte udeležencem, naj se postavijo tja, kjer znak predstavlja njihov odgovor.
3. Dovolite tistim, ki stojijo pod znakom 'rad bi nekaj povedal', da spregovorijo. Potem nagovorite še ostale, da razložijo, zakaj stojijo, kjer stojijo.
4. Ponovite z vsemi vprašanji.

D. NAHRBTNIK

Potrebščine

A4 papir, barvni svinčniki, pisala, lepilni trak in velik papir.

Navodila

1. Udeležence prosite, da narišejo sami sebe, kako gredo domov z nahrbtnikom na hrbtu. V njem so zadeve, ki bi jih radi odnesli z delavnice domov.
2. Upoštevajo naj tako novo znanje kot ideje, podobe, občutke, ljudi, nove poglede na svet, vrednote, nove moči, ki so jih pridobili, ko so premagali izzive ...
3. Razmislijo lahko tudi o stvareh, ki jih ne bi hoteli odnesti v nahrbtniku. Narišejo naj jih zunaj njega. To so lahko slabe navade, stare ideje ...
4. Udeleženci lahko svoje slike nalepijo na steno ali jih predebatirajo v manjših skupinah.
5. Če imate čas, lahko prosite za opažanja, razmisleke in komentarje, ki naj se osredotočijo na podobnosti in razlike med nahrbtniki.

PRILOGA 2: DODATNA LITERATURA

1. A MANUAL FOR PARTICIPATORY TRAINING METHODOLOGY IN DEVELOPMENT Society for Participatory Research in Asia (PRIA)

Priročnik proučuje koncept in izvajanje participatornih metodologij kot tudi oblikovanje in izvajanje programov usposabljanja v okoljih, kjer je glavna pozornost namenjena razvoju.

<http://pria.org>

2. COMPASS: A MANUAL ON HUMAN RIGHTS EDUCATION WITH YOUNG PEOPLE Svet Evrope, 2002

Kompas, ki ga je pripravil Svet Evrope, je zbirka 49 delavnic z dodanimi informacijami, ki pokrivajo paleto tem in naslavljajo različne skupine človekovih pravic. Uporablja izkustveni pristop k učenju in se osredotoči na vrednote in družbene teme ter je uporaben tako v formalnih kot neformalnih učnih okoljih. Poleg drugih jezikov je tudi v slovenščini v celoti dostopen na spletu.

www.eycb.coe.int/compass

3. EVALUATING HUMAN RIGHTS TRAINING ACTIVITIES: A HANDBOOK FOR HUMAN RIGHTS EDUCATORS

Equitas – International Centre for Human Rights Education

Praktičen vodič za vse, ki poučujejo človekove pravice in želijo izboljšati svoje delo in meriti ter dokumentirati svojo učinkovitost. Priročnik ponudi osnovna dejstva o evalvaciji in navodila korak za korakom, vključuje pa tudi primere pripomočkov in tehnik, ki se jih da prilagoditi različnim okoljem.

<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/EvaluationHandbookPT18.pdf>

4. FIRST STEPS: A MANUAL FOR STARTING HUMAN RIGHTS EDUCATION (PEER EDUCATION EDITION)

Amnesty International 2002 (Index: POL 32/002/2002)

Prvi koraki so praktični priročnik za učitelje in druge, ki delajo z mladimi in želijo vključiti človekove pravice v svoje izobraževalne aktivnosti. Ta prilagojena izdaja *Prvih korakov* mladim med 15. in 25. letom ponuja napotke, kako učiti druge mlade o človekovih pravicah. Zastavljena je kot bogat uvodni pripomoček z aktivnostmi, prilagojenimi glede na starost.

http://www.amnesty.org/es/library/asset/POL32/002/2002/en/c982c8fc-be6e-423c-aeca-05a63ca9f30d/pol320022002_eng.pdf

Posodobljeno verzijo v slovenskem jeziku, katerega ciljna publika so učitelji in drugi mladinski delavci, najdete na:

<http://www.amnesty.si/index.php/sola-clovekovih-pravic/gradivo/22-prirocniki>

5. HUMAN RIGHTS HERE AND NOW

Nancy Flowers et al., 1998

Ta priročnik vsebuje osnovne informacije o konceptih človekovih pravic, dokumentih, zgodovini in procesu, kako pravo človekovih pravic nastaja in kako se ga uporablja. Vsebuje temeljna načela in metodologije za učinkovito učenje človekovih pravic kot tudi zbirko inovativnih učnih aktivnosti, ki udeležence vzpodbudijo, da ukrepajo za spoštovanje človekovih pravic. Uporablja se lahko tako v formalnem kot neformalnem okolju s skupinami najstnikov, mladih ali odraslih.

<http://www1.umn.edu/humanrts/edumat/hreduseries/hereandnow/Default.htm>

6. LEARNING FROM OUR EXPERIENCE: HUMAN RIGHTS EDUCATION MONITORING AND EVALUATION TOOLKIT.

Amnesty International 2010 (Index: POL 32/009/2010)

Ta zbirka pripomočkov želi okrepiti znanje in vključiti opazovanje in evalvacijo v aktivnosti učenja človekovih pravic, da bi izboljšala učinkovitost in dosežke učenja. Gre za praktičen, uporaben vir, ki pomaga pri zasnovi učenja človekovih pravic in oblikovanju načrta, kako spremljati in evalvirati rezultate. Priročnik vsebuje uvod k opazovanju in evalvaciji učenja človekovih pravic, korake, kako vključiti opazovanje in evalvacijo v načrte učenja človekovih pravic, in predloge za evalvacijo in metode, ki najbolj ustrezajo določenim aktivnostim učenja človekovih pravic. Priročnik združuje orodja za opazovanje in evalvacijo, ki jih uporabljajo Amnesty International ter druge organizacije, ter se osredotoča na primere dobre prakse, ki so najbolj pomembne za učenje človekovih pravic.

Če želite prejeti kopijo, prosim pišite na hreteam@amnesty.org

7. SINIKO – TOWARDS A HUMAN RIGHTS CULTURE IN AFRICA: A MANUAL FOR TEACHING HUMAN RIGHTS

Amnesty International, 1999 (Index: AFR 01/003/1999)

SINIKO je priročnik za učitelje in mladinske delavce v Afriki, ki z mladimi delajo v formalnih ali neformalnih okoljih. Zastavljen je kot temeljni uvod, z nasveti o metodologiji, z aktivnostmi za starejše in mlajše otroke ter s predlogi za akcije. Učitelji lahko prilagodijo vsebino, da se sklada z njihovim okoljem in situacijo.

www.amnesty.org/en/library/asset/AFR01/003/1999/en/c9e5d998-e1a5-11dd-9f8a-a19d21ac1fa4/afr010031999en.pdf

8. THE HUMAN RIGHTS EDUCATION HANDBOOK: EFFECTIVE PRACTICES FOR LEARNING, ACTION, AND CHANGE

Human Rights Resource Center, University of Minnesota, USA, 2000

Ta priročnik želi omogočiti ljudem, ki so jim človekove pravice pomembne, da postanejo dobri učitelji, s spretnostmi, da delijo tako svojo predanost kot znanje. V želji, da se nadgradi učenje človekovih pravic v vseh možnih oblikah, ta priročnik začne pri osnovah: zakaj, za koga, kaj, kje, kdo in kako. Črpa iz izkušenj številnih učiteljev in organizacij, opisuje primere dobre prakse in poda skupna spoznanja.

<http://www1.umn.edu/humanrts/edumat/hreduseries/hrhandbook/toc.html>

9. TRAINING OF TRAINERS: DESIGNING AND DELIVERING EFFECTIVE HRE **Equitas – International Centre for Human Rights Education, 2007**

Priročnik ponudi načrt šestdnevne delavnice, ki želi izvajalcem aktivnosti o človekovih pravicah ponuditi orodja, ki jih potrebujejo za zasnovo, načrtovanje in izpeljavo učinkovitih usposabljanj za bodoče izvajalce aktivnosti. Poudarek je na vprašanju, 'kako' načrtovati, izvajati in evalvirati učenje človekovih pravic, kot tudi, kako razviti sistematični pristop do učenja človekovih pravic. Med delavnico udeleženci pripravijo svojo delavnico, ki jo lahko uporabijo kot osnovo za aktivnosti, ki jih bodo izvedli kasneje pri svojem delu.

www.equitas.org/wp-content/uploads/2010/11/Equitas_Generic_TOT_2007.pdf

OPOMBE

- 1** Deklaracija Združenih narodov o izobraževanju in usposabljanju za človekove pravice, ki jo je sprejel Svet ZN za človekove pravice na svoji 16. seji, 23. marca 2011. Svet je izdal tudi priporočilo Generalni skupščini ZN, naj deklaracijo sprejme. <http://www2.ohchr.org/english/issues/education/training/UNDHREducationTraining.htm>
- 2** 2.2 člen Deklaracije Združenih narodov o izobraževanju in usposabljanju za človekove pravice, ki jo je sprejel Svet ZN za človekove pravice na svoji 16. seji, 23. marca 2011. Svet je izdal tudi priporočilo Generalni skupščini ZN, naj deklaracijo sprejme. <http://www2.ohchr.org/english/issues/education/training/UNDHREducationTraining.htm>
- 3** Glej opombo 1. <http://www2.ohchr.org/english/issues/education/training/UNDHREducationTraining.htm>
- 4** Povzeto po Deklaraciji Združenih narodov o izobraževanju in usposabljanju za človekove pravice, <http://www2.ohchr.org/english/issues/education/training/planaction.htm>
- 5** Liam Kane, *Popular Education and Social Change in Latin America*, Latin America Bureau, London 2001, str. 38.
- 6** Liam Kane, *Popular Education and Social Change in Latin America*, Latin America Bureau, London, 2001, str. 57.
- 7** Prirejeno po: N Flowers et al., *The Human rights education handbook: effective practices for learning action and change* (Topic book: 4), Human Rights Resource Center, University of Minnesota, 2000, str. 168p. [http://www1.umn.edu/humanrts/edumat/human rights educationduseries/hrhandbook/part2B.html](http://www1.umn.edu/humanrts/edumat/human%20rights%20educationduseries/hrhandbook/part2B.html), ogled 20. julija 2011.
- 8** N Flowers et al., *The Human rights education handbook*, str. 168.
- 9** Prirejeno po: SONKE Gender Justice Network/One Man Can Campaign, *Understanding to Action: A One-Day Training to Build Men's Knowledge and Skills in Supporting Survivors and Advocating for the Enforcement of South Africa's Sexual Offenses Act*, Cape Town South Africa, 2008, str. 37-38.
- 10** Amnesty International, *Learning from Our Experience: Human Rights Education and Monitoring Toolkit*, Amnesty International Publication, 2010, str. 75.
- 11** Prirejeno po: I. Guijt, "Participatory Monitoring and Evaluation for Natural Resource Management and Research", in *Socio-economic Methodologies for Natural Resources Research Best Practice Guidelines*, International Institute for Environment and Development (DFID), Natural Resources Institute and Department for International Development, 1999.
- 12** Prirejeno po: P. Welsh and X. Muñoz, *Hombres de verdad o la verdad sobre los hombres: guía de reflexión con grupos de hombres en temas de género y masculinidad*, Programa Regional de Masculinidad del CID-CIIR / Asociación de Hombres contra la Violencia AHCV, Managua: CIIR, 2004. str. 35-37
- 13** Številne ideje, vključene v to delavnico, so prilagojene po predlogih v: *Equitas, Evaluating Human Rights Training Activities: A Handbook for Human Rights Educators*, Equitas - International Centre for Human Rights Education and the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Montreal, 2011.
- 14** Prirejeno po: *Equitas, Training of Trainers: Designing and Delivering Effective HRE*, Montreal, Canada, 2007, pp 107 -108, www.equitas.org/wp-content/uploads/2010/11/Equitas_Generic_TOT_2007.pdf, accessed 10 August 2011

ZAPISKI

PRIROČNIK

O UPORABI PARTICIPATORNIH METOD PRI UČENJU ČLOVEKOVIH PRAVIC

Priročnik ponuja uporabne nasvete vsakomur, ki želi uporabiti participatorne metodologije pri učenju človekovih pravic in izboljšati svoje spretnosti pri izvajanju delavnic. Namenjen je predvsem tistim, ki usposablajo ali izobražujejo druge: učiteljem, mladinskim delavcem in vodjem, aktivistom ter mladim, ki izobražujejo svoje vrstnike, tako v formalnih kot neformalnih okoljih. Priročnik želi okrepiti učenje človekovih pravic, ki udeležence vključi, jim nudi navdih in jih opolnomoči, da ukrepajo.

Priročnik je del zbirke Amnesty International *Spoštuj moje pravice, spoštuj moje dostojanstvo: pripomočki za izobraževanje za človekovo dostojanstvo*. Uporabljalo naj bi se ga skupaj z učnimi pripomočki o revščini in človekovih pravicah, ki so tudi del zbirke. Vsebina priročnika pa je dovolj prilagodljiva tako za uporabo z drugimi materiali kot tudi za samostojno uporabo, kot splošni pripomoček za izvajalce aktivnosti, ki delajo v raznolikih okoljih.

amnesty.org

Indeks: ACT 35/020/2011
november 2011

AMNESTY
INTERNATIONAL

